

Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje

ITS: Novo Zasavje

Avtentična naloga

Zborovstvo in godbeništvo v Zasavju

Mentorji: Boštjan KOSEC,

Maruša STOKLASA DREČNIK,

Katarina BOLA ZUPANČIČ

Avtorji: Peter KRNETA,

Martin ŠPAJZER,

Luka TOMAŽIN, 3.A

Zasavje, 2020

Kazalo:

1. Povzetek.....	4
2. Zahvala.....	4
3. Uvod.....	5
4. Vsebinski del	6
4.1 Začetki	6
4.2 Godbe in pihalni orkestri	7
4.2.1 Delavska godba Trbovlje.....	7
4.2.2 Pihalni orkester SVEA Zagorje	11
4.2.3 Rudarska godba Hrastnik.....	15
4.2.4 Steklarska godba Hrastnik	21
4.3 Zborovstvo	23
4.3.1 Otroški in mladinski zbori	23
4.3.1.1 Trboveljski Slavčki.....	24
4.3.1.2 MeMPZ GESŠ Trbovlje	24
4.3.1.3 MPZ Vesna	26
4.3.2 Ženski in moški zbori	30
4.3.2.1 MPZ Zarja.....	31
4.3.2.2 ŽPZ KD Svoboda Dol pri Hrastniku.....	35
4.3.3 Mešani zbori	37
4.3.3.1 MePZ Slavček.....	37
4.3.3.2 MePZ Svoboda.....	39

4.3.3.3 MePZ Akademik.....	40
4.3.3.4 Komorni zbor Trbovlje	41
4.3.3.5 MePZ Prosavus	42
4.3.4 Manjše vokalne skupine	44
4.3.4.1 Vokalna skupina Iris.....	44
4.3.4.2 Zagorski oktet	46
4.3.4.3 Vokalna skupina Uosm	47
5. Razprava in zaključek.....	50
6. Viri in literatura.....	51
7. Priloge	53

Kazalo slik:

Slika 1: Delavska godba Trbovlje	11
Slika 2: Pihalni orkester Svea	15
Slika 3: MeMPZ GESŠ na 6. obletnici	26
Slika 4: MPZ Vesna.....	30
Slika 5: Moški pevski zbor Zarja	34
Slika 6: Vokalna skupina Iris.....	46

1. Povzetek

Kulturna in glasbena društva se na naših tleh razvijajo že prek 150 let. Društva so bila včasih pomemben del socializacije za ljudi. Prva društva v Zasavju so nastala v povezavi z rudnikom. Prvi in najpomembnejši namen glasbenih društev je izvajanje hobijev, povezovanje med ljudmi ter širjenje kulture. Spodbujanje teh dejavnosti v preteklosti je sprožil nastanek mnogih godb ter pevskih zborov in nekatera društva delujejo neprekinjeno še danes. Osnovni namen pisanja te avtentične naloge je bil poudariti pomen kulturnih društev in zakrpati luknje v poznavanju glasbene zgodovine v Zasavju, ter ugotoviti kako se bodo omenjena glasbena društva razvijala v prihodnosti. Pandemija je našo skupino opazno omejila, saj nam je karantena omejila najbolj bogate vire informacij. S pojavom pandemije smo spremenili cilj naloge v razvozlanje zgodovine glasbe v Zasavju.

2. Zahvala

Te naloge ne bi bilo mogoče izvesti brez pomoči nekaterih zelo prijaznih posameznikov. Iskreno bi se rad zahvalil Blažu Rojku za vso pomoč, saj nam je podal podatke o večjih zborih, nam posodil knjige in tudi enkrat pregledal del naloge. Zahvale je deležna tudi Irena Hudi, predsednice vokalne skupine Iris, saj nam je podala podatke o zboru Iris, brez katerih ne bi naloga bila v celoti napisana. Posebne zahvale tudi Rihardu »Rikiju« Majcenu, da je z nami delil podatke o zadnjih letih delovanja MPZ Vesna, zahvaljujemo pa se tudi Antonu Nagliču, ki nam je kot večletni pevec pri MePZ Svoboda posredoval nekaj informacij o zboru. Zahvalili bi se Alešu Razpotniku za pomoč pri pisanju o Zagorskem oktetu. Naloge nam zagotovo ne bi uspelo narediti tudi brez pomoči Gregorja Špajzerja, Aljaža Bastiča, Primoža Frajleta, Erike Jenko ter Luke, Nike in Simone Jeraj.

Zahvale so zaslužni tudi naši profesorji, da so nas spodbujali pri delu, upamo, da naloga zadošča vašim kriterijem.

3. Uvod

Ker se vsi avtorji te naloge ukvarjamo z glasbo smo se skupaj odločili, da bomo raziskali nekaj več o razvoju glasbe, glasbenih skupin in o razvoju kulture v Zasavju. Namen naloge je raziskati kako so se še danes obstoječa glasbena društva razvijala v zgodovini in ugotoviti prihodnost glasbe v Zasavju. Vsi trije smo pred začetkom pisanja imeli nekako luknjasto podobo zgodovine glasbe v naših krajih, verjamem, da jo imate tudi vi. S to nalogo smo skušali na preprost in jedrnat način zakrpati te luknje. Naše prve misli o metodah dela so jadrle proti intervjujem in izposojanjem knjig iz knjižnic. Te metode dela smo sprva izbrali zaradi pomanjkanja virov na spletu. Kmalu so se pojavile težave zaradi začetka karantene in tako sta nam bila odvzeta dva najbogatejša vira informacij. Prilagodili smo se s telefonskimi klici, s katerimi smo pridobili veliko informacij. Uporabna metoda pridobivanja informacij je bil prav tako elektronska pošta. Poskušali smo navezati stik z ljudmi, ki imajo o opisanih glasbenih društvih veliko znanja in izkušenj. S sprotim pridobivanjem informacij pa smo lahko začeli sestavljati vsebinski del naloge. Vsak je opisoval glasbena društva s katerimi je najbližje v stiku in o katerih največ ve. S tem smo zagotovili, da smo bili si avtorji motivirani za pisanje, saj nas vse zanima zgodovina društva v katerem sodelujemo. Pridobivanje informacij je trajalo vse do zaključka pisanja saj smo sproti dobivali nove in zanimive informacije katere smo vnašali v vsebinski del avtentične naloge. Menimo, da je bila naša skupina najbolj prizadeta zaradi karantene saj sta se nam zaprla dva največja vira informaciji, internetnih virov pa ni veliko. Splošno področje pisanja je seveda razvoj kulture, bolj podrobno glasbenih društev na območju Zasavja. Glasbenih društev je bilo na naših tleh ogromno zato smo se odločili, da bomo opisali le najbolj vplivna društva. S tem smo zagotovili tudi lažje pridobivanje virov. Namen naloge je kot smo že omenili zakrpati luknje v poznavanju zgodovine glasbe v Zasavju in razvoju kulture ter skušati ugotoviti v kateri smeri se bo gibal razvoj glasbe. Strukturno je naša naloga razdeljena na zelo preprost način. Začenjamo z naslovnico kateri sledi kazalo ter zahvala. Nato pridemo do uvoda, katerega berete sedaj. Po uvodu pa sledi vsebinski del avtentične

naloge. Sprva smo se dotaknili prvih začetkov glasbe na naših tleh. Nato pa smo začeli z natančnejšim opisovanjem društev. Začeli smo z opisovanjem Delavske godbe Trbovlje, nato pa smo opisali Pihalni orkester SVEA Zagorje. Po opisanih godbah pa sledi zborovstvo. Sprva smo opisali Trboveljske Slavčke, nato smo opisali MPZ Zarja, MePZ Akademik in Zagorski oktet, nadaljevali pa smo še z ostalimi pevskimi zasedbami, ki so bile pomembne in so s svojim petjem zasavska mesta predstavljale tudi izven Zasavja. Nato sledi razprava in zaključek, kjer smo poskušali ugotoviti kako se bo glasba razvijala v prihodnosti. V tem delu avtentične naloge smo prav tako zapisali kaj smo se naučili s pomočjo te naloge. Nato sledi del naloge, ki ne potrebuje opisa, to so viri ter priloge.

4. Vsebinski del

4.1 Začetki

Začetke zborovstva v Sloveniji lahko povezujemo s prvimi podatki o petju latinskih koralov in posvetnih pesmi že v 14.

Za začetek godbeništva v Sloveniji lahko štejemo leto 1665, od katerega dalje deluje godba Idrija, prvi simfonični orkester v Sloveniji pa je deloval v okviru Academie Philharmonicoum Labacensis, ki je bila ustanovljena leta 1701.

V Zasavju je prvi podatek o organiziranem godbeniškem glasbenem ustvarjanju iz leta 1849, ko je začeli delovati Rudarska godba Hrastnik, Pihalni orkester SVEA Zagorje deluje od leta 1861, med tem ko začetki trboveljske godbe niso dokumentirani, je pa gotovo, da je godba v Trbovljah že igrala okrog leta 1870.

Kot najstarejši pevski zbor v Zasavju bi lahko po dostopnih podatkih šteli Pevsko društvo Zvon iz leta 1893, kot enega prvih otroških zborov je potrebno omeniti Trboveljski slavček, ki je deloval od leta 1928 do leta 1941 in je pomenil vrh otroškega zborovskega petja v Evropi.

Prvi zabavni ansambli v Zasavju so nastajali v 30. letih 20. stoletja (ansambel Šramelj – 1922-1933, Salonski orkester – 1928-1933), leta 1957 je nastal prvi zasavski orkester, ki je imel sestavo big banda, z imenom Zabavni orkester Svobode center Trbovlje, kot prvi godalni orkester pa lahko omenimo godalni orkester, ki je deloval v okviru Delavske godbe Trbovlje od leta 1933 do leta 1935.

V tej avtentični nalogi bomo na kratko predstavili nekatere izmed glasbenih sestavov, ki so delovali na območju Zasavja od teh začetkov do danes.

4.2 Godbe in pihalni orkestri

Godbeništvo je v naših krajih povezano z delavstvom. Vse najstarejše godbe imajo tako ali drugače povezavo z industrijo, npr. najstarejša Rudarska godba Idrija iz leta 1665 pa potem Mestna godba Novo mesto iz leta 1848, ki so jo sestavljali vajenci, obrtniki in delavci, kasneje tudi Rudarska godba Hrastnik (1853) pa Pihalni orkester SVEA iz leta 1861.

4.2.1 Delavska godba Trbovlje

Tudi v Trbovljah so začetki godbeništva povezani z rudnikom in sicer je prva rudarska godba v Trbovljah delovala že pred letom 1872. Značilno za Trbovlje je, da so bile prve godbene zasedbe bolj kratkotrajne in da so delovale zgolj nekaj let, potem pa se je ustanovila nova in spet čez nekaj let nova. Za godbeništvo v Trbovljah je najpomembnejše leto 1903, ko je uprava Rudnika Trbovlje ustanovila Pazniško delavsko godbo, ki so jo sestavljali rudniški uradniki. Trboveljčani so jo zaničljivo imenovali »ajmohtarska« godba. Istega leta je bila zaradi rudarske stavke razpuščena rudarska godba, ki je igrala nekaj let pred tem, vendar pa so rudarji kot odgovor na »ajmohtarsko« godbo ustanovili novo godbo in jo poimenovali Rudarska delavska godba. Ta godba je uspešno delovala vse do prve svetovne vojne, ko je večina godbenikov bila vpoklicana v avstrijsko vojsko, tudi kapelnik Stanko Kolenc.

Takrat se v zgodovini godbeništva v Trbovljah prvič pojavi ime Tone Hudarín, s katerim bo Delavska godba Trbovlje povezana nadaljnjih 50 let. Tone Hudarín je bil trinajstletni

klarinetist, ki je držal skupaj mali preostanek godbe do leta 1917, ko je vodenje ponovno prevzel Stanko Kolenc, za njim pa v letu 1918 Alojz Draksler. Ta je godbo vodil do smrti leta 1927. V tem času je bila godba nepogrešljiva na rudarskih in delavskih prireditvah. Pomembno je, da je Draksler začel opuščati klasični godbeniški repertoar in je godba poleg koračnic začela izvajati tudi različne koncertne skladbe. Po njegovi smrti je godbo prevzel že imenovani Tone Hudar. Ta se je delu zelo resno posvetil in zelo resno študiral ter pripravljaj koncertne skladbe. Poleg tega se je posvečal izobraževanju novih godbenikov, prepisovanju not za posamezne instrumente in dopolnjevanju instrumentov. V njegovem obdobju je godba že pripravila vsako leto letni koncert, na katerem je predstavljala vse težje skladbe.

V času, ko je godbo vodil Anton Hudar, je šla njena kvaliteta strogo navzgor. Tako je godba v letu 1950 zmagala na reviji pihalnih godb Jugoslavije v Beogradu, kar je ponovila tudi na zveznem tekmovanju pihalnih godb na Ohridu leta 1958. V teh letih je godba štela od 40 do 45 članov.

Tone Hudar je v letu 1963 dirigentsko palico izročil svojemu učencu, Mihaelu Gunzku. Ta je zrasel iz Delavske godbe Trbovlje in se izpopolnjeval dom in po svetu, že pred 2. svetovno vojno leta 1939 je postal klarinetist v Simfoničnem orkestru beograjske opere, po drugi svetovni vojni pa je postal profesor za klarinet na ljubljanski akademiji za glasbo. Njegova glasbena razgledanost in vsestranskost se je odrazila tudi v razširitvi glasbenega repertoarja DGT, ki je v svoje programe začela vključevati tudi različne priredbe skladb zabavnejšega žanra, filmske glasbe in simfoničnih del. Vse to se je odrazilo na svetovnem tekmovanju godb WMC v Kerkradeju na Nizozemskem leta 1974, kjer je godba osvojila absolutno prvo mesto in posebno priznanje ameriške ambasade za najboljši ansambel. Tudi v nadaljnjih letih je godba pod njegovim vodstvom ohranila visok umetniški nivo, kar je potrjevala z zmagami na domačih tekmovanjih in z osvojitvijo zlatih plaket na Nizozemskem v letih 1978

in 1981. V vseh teh letih je godba tudi večkrat gostovala v tujini posnela pa je tudi več LP plošč, prvo že v letu 1971, za založbo Pioneer Records iz Trsta.

Leta 1974 po povratku z Nizozemske je bil spričo izjemnega uspeha v Trbovljah sprejet sklep, da se zaradi popolnjevanja Delavske godbe Trbovlje postavi nova glasbena šola. Ta je bila postavljena na Plevčkovem hribu poleg OŠ Tončke Čeč in je prva namensko zgrajena glasbena šola v Sloveniji. Ob koncu 70. let so v godbo začeli prihajati mlajši godbeniki iz novozgrajene glasbene šole, kar se je odrazilo v pomladitvi godbe in v dejstvu, da so cele generacije mladih godbenikov nadaljevale šolanje na Srednji glasbeni šoli in Akademiji za glasbo v Ljubljani. Eden najpomembnejših nastopov tega obdobja je bil koncert ob 80. letnici orkestra 1983, ko je DGT kot prvi pihalni orkester kmalu po otvoritvi izvedla koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani. Takrat je godba med drugim izvedla dve noviteti: skladbo skladatelja Bojana Adamiča Trboveljska rapsodija in skladbo Jožeta Privška Venček za Delavsko godbo Trbovlje. V obeh so se lahko predstavili izjemni trboveljski solisti: klarinetisti Alojz Zupan, Franc Tržan, Slavko Deželak, Bogomir Pikš, Toni Umek in Ervin Plevnik, pozavnist Alojz Bezgovšek, hornist Viljem Trampuš in trobentač Štefan Guna. Tudi sicer so bili trboveljski godbeniki kot zelo dobri in izobraženi glasbeniki v tistem obdobju pomembno vključeni v različne slovenske orkestre: nekaj jih je igralo v Simfoničnem orkestru Slovenske Filharmonije, nekaj v Simfoničnem orkestru Radia Ljubljana, igrali so v orkestru ljubljanske opere, veliko pa jih je bilo vključenih v takratno Godbo ljudske milice. Tudi na pomembnih pedagoških položajih je bilo moč srečati trboveljske godbenike: Mihael Gunzek in Alojz Zupan sta bila profesorja na Akademiji za glasbo, Alojz Zupan tudi na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani, kjer je poučeval tudi Marjan Korošec.

Delavska godba Trbovlje je tako imela izjemen glasbeni kader in izjemen umetniški potencial, vendar pa so se od že omenjenega koncerta v Cankarjevem domu pričele kazati finančne težave, zato godba kljub tako dobrim izhodiščem ni mogla napraviti še kakšnega koraka več. Vse te težave so se kumulirale, kar se je na koncu pokazalo tudi v odločitvi

Mihaela Gunzka, ki jo je godbenikom sporočil na svečani večerji po koncertu na njegovi 70. letnici v 1989, da preneha z vodenjem godbe. Na takratno vodstvo godbe je padla težka naloga, kje najti primerneга dirigenta za tako dober glasbeni kolektiv.

Profesor Alojz Zupan je nekako vskočil in sprejel nalogo, da bo začasno sprejel mesto dirigenta, a je ta začasnost potem trajal kar 18 let. Z Zupanovim prihodom je v godbi zavel nov veter, spet se je začutil zagon, hkrati pa začetek njegovega vodenja sovpada tudi z začetkom osamosvajanja republike Slovenije. Finančno je bila godba še vedno bolj šibka, a je že omenjen zagon privedel do tega, da je godba v letu 1993 po 12 letih ponovno odšla na svetovno tekmovanje na Nizozemskem, kjer je spet osvojila zlato plaketo. Zupan je nadaljeval z glasbeno dovršenim delom Mihaela Gunzka, godba je tako v nadaljnjih nekaj letih organizirala tudi godbeni abonma, kjer je vsako leto izvedla 3 celovečerne koncerte. V letu 2000 je godba za prvega častnega člana razglasila profesorja Mihaela Gunzka, ki je leto prej praznoval 80 let. S tem se je ponovno vzpostavil stik med godbo in nekdanjim dirigentom, ki je potem trajal vse do njegove smrti v letu 2009. Gotovo je največji uspeh v Zupanovem obdobju udeležba DGT na svetovnem tekmovanju godb na Nizozemskem, kamor je bila godba povabljenaa, da nastopi v najvišji novoustanovljeni koncertni skupini. Delavska godba Trbovlje je kot prvi slovenski orkester prejela to povabilo, skupaj s Pihalnim orkestrom železarjev Ravne. Delavska godba Trbovlje je v tej skupini dosegla absolutno 8. mesto in se s tem uvrstila tik pred Pihalni orkester železarjev Ravne. Na tekmovalnem nastopu je zablestel klarinetist Jože Kotar z izvedbo Rossinijevih variacij za klarinet in orkester. Orkester je bil po zaključku skladbe deležen nekaj minutnih stoječih ovacij.

V letu 2003 je godba obeležila 100 letnico delovanja in izdala zbornik Trboveljska rapsodija, hkrati pa tudi dvojno koncertno zgoščenko, na kateri so bili posnetki s koncertov iz zadnjih let. Godba je imela takrat še več vabil za nastope na različnih glasbenih festivalih, od katerih bi bil najodmevnejši nastop na svetovni konferenci WASBE (World Association for Symphonic Bands and Ensembles) leta 2003 v Jönköpingu na Švedskem, a so ponovno na

plan udarile finančne težave zaradi česar v nadaljnjih nekaj letih ni mogla izvesti kakšnih odmevnejših projektov, je pa kljub temu izdala kar nekaj zgoščenk, hkrati pa tudi obnovila fond instrumentov, poleg tega pa je na domačih tekmovanjih redno osvajala prvo mesto.

Slika 1: Delavska godba Trbovlje

V začetku leta 2007 je Alojza Zupana na mestu umetniškega vodje nadomestil njegov učenec Jože Kotar. Ta je zadržal visok umetniški nivo godbe, kakršnega sta s svojim pristopom ustvarila Mihael Gunzek in Alojz Zupan. Delavska godba Trbovlje še vedno izvaja žanre različnih

žanrov, od klasičnih koračnic, preko simfoničnih del do filmske glasbe, priredb zabavne glasbe in jazzovskih standardov. Godba vsako leto izvede vsaj dva celovečerna koncerta, ob tem več promenadnih koncertov po Trbovljah, skoraj vsako leto pa se odpravi na kakšno mednarodno gostovanje, nazadnje v letu 2018 v Srbijo in Bolgarijo. V zadnjih nekaj letih se je godba zelo pomladila, tako da danes predstavlja po povprečni starosti enega mlajših pihalnih orkestrov v Sloveniji. Tudi danes so trboveljski godbeniki člani različnih profesionalnih orkestrov: dirigent je član simfonikov RTV Slovenija, flavtist Matej Grahek je član Simfoničnega orkestra Slovenske filharmonije, oba sta tudi profesorja na konservatoriju za glasbo in balet v Ljubljani, več trboveljskih godbenikov pa je tudi članov obeh profesionalnih slovenskih pihalnih orkestrov: Orkestra Slovenske vojske in Policijskega pihalnega orkestra. Glede na tak glasbeni potencial ni skrbi, da godba tudi v bodoče ne bi vztrajala na poti, ki je razvidna iz gornjih vrstic.

4.2.2 Pihalni orkester SVEA Zagorje

Tudi v Zagorju je bila rudniška dejavnost vedno povezana s kulturo. Rudnik je ustanovil mnoga kulturna društva. Eno izmed prvih društev je bila Premogarska godba, ki je bila ustanovljena leta 1861. Pomemben dejavnik, ki je vplival na razvoj kulture je bilo

Sokolsko društvo. Društvo je sprva delovalo le kot telovadno društvo vendar se je že ob začetku delovanja društva pojavila v njem glasba in petje. Emil Adamič in Janko Levstik sta bila pobudnika za nastanek Glasbenega društva, v okviru katerega so delovali pevski zbori in Premogarska godba. Še pred nastankom Premogarske godbe pa je v Zagorju leta 1960 deloval ansambel, ki se je leto kasneje razvil v prvo godbo. V Zagorje je tistega leta prišel Julij Plehak, češki učitelj glasbe, ki je motiviral še več nadarjenih glasbenikov, da so se pridružili ansamblu. Zaradi čedalje večjega zanimanja za glasbo med rudarji, je rudnik leta 1961 ustanovil Premogarsko godbo. Število članov godbe se je skozi leta enakomerno večalo. Prvi pomembnejši nastop se je zgodil leta 1866, ob otvoritvi ozkotirne železnice. Posledica dobro uspelega nastopa pa je bilo seveda čedalje več novih članov. V godbi so igrali tudi nekateri nemški rudarji, ker pa godba ni igrala le izključno nemških pesmi je to zmotilo nemško gospodo, ki je hotela godbo razpustiti, vendar so se člani hitro in dokaj uspešno uprli. Premeščen pa je bil kapelnik Jurij, ki je v godbi igral pomembno vlogo. Kljub njegovi premestitvi se je godba ohranila. V naslednjih nekaj letih je taktirko prevzelo mnogo dirigentov. Stalno menjavanje taktirke pa je v rudarjih in članih godbe spodbudilo nezadovoljstvo. Na zahtevo delavcev se je leta 1876 vrnil Jurij Plehak. Godba pa je spet naletela na težave leta 1889, ko je izbruhnila prva rudarska stavka. Tega leta pa se je prav tako upokojil prvi dirigent Jurij Plehak in hkrati odšel iz Zagorja. Taktirko je prevzel dobro izobraženi Jože Ravnikar, ki je z glasbeno izobrazbo iz Dunaja godbo popeljal na naslednji nivo. Jože Ravnikar je bil prav tako pobudnik za nastop, ki ga Zagorska godba opravlja še danes, to je tradicionalna povorka za praznik dela prvega maja. Sprva je povorka potekala od Kisovca pa do Zagorja, danes pa jo godbeniki izvajajo na prikolici tovornjaka in se vozijo vse od Izlak pa do Zagorja. Leta 1890 pa se je v cinkarni ustanovil nov orkester, ki je bil pod nadzorom nemške gospode, saj ta še vedno ni bila zadovoljna s prvotno godbo, ki je igrala tudi slovenske pesmi. Novoustanovljeni orkester pa je hitro zvabil člane Premogarske godbe saj so bili člani bolje plačani in njihovo delo je bilo lažje. Nastanek novega orkestra je bil za prvotno godbo skoraj usoden, v Premogarski godbi je ostalo le nekaj starejši članov.

K sreči pa je bila novonastala godba zaradi težav razpuščena. V prihodnjih letih so pod taktirko Jožeta Ravnikarja sledili številni nastopi. Godba je mnogokrat spremljala Ivana Cankarja. Igrali so tudi ob ustanovitvi Topliške šole v kateri je služboval tudi prej omenjeni Emil Adamič, ki je močno vplival na kulturni in predvsem glasbeni razvoj Zagorja. Le nekaj let pred izbruhom vojne je godba štela kar 25 članov. Izbruh vojne pa je pomenil, da je bilo ducat članov mobiliziranih. Godba je v času vojne skoraj zamrla, nekaj članov je prostovoljno odstopilo, saj niso hoteli igrati za Avstro-ogrsko. Povojni čas je bil zaznamovan s pridobivanjem novih članov v godbo, saj je bila ta povsem oropana članov. Tedanjemu kapelniku Jožetu Ravnikarju sta pomagala tudi Srečko Godina in Alojz Korošec. Leta 1925 pa se je upokojil Jože Ravnikar in njegovo taktirko je prevzel že prej omenjeni Srečko Godina. Godina je zanimanje za godbeništvo popeljal tudi med steklarje in število članov se je ponovno večalo. Nivo znanja in ugleda se je ponovno hitro večal. V začetku tridesetih let pa je godba ponovno zabredla v težave. Z zaprtjem steklarne je godba izgubila mnogo članov, prav tako je nekaj članov moralo služiti obvezni vojaški rok, nekaj pa jih je odšlo čez lužo. V naslednjih letih je godba le večala svoje število nastopov. Z drugo svetovno vojno pa so se ponovno pojavile težave. Godba je delovala tudi v času med vojno. Mnogokrat je morala igrati na okupatorjevih prireditvah. Po vojni je z vodenjem godbe nadaljeval Srečko Godina, ki pa je le nekaj let po vojni odšel v pokoj, nadomestil pa ga je Štefan Regancin. Nekaj naslednjih let je bilo zaznamovano z mnogimi nastopi. Godbeniki so vsako leto za prvega maja igrali na plešah, kar je tradicija še danes. Leta 1953 pa je godba ponovno dobila novega dirigenta, Miho Grošičarja. Novi dirigent je bil pred prevzemom taktirke aktiven član v orkestru Slovenske filharmonije, v godbo je pripeljal mnogo novih mladih članov. Godba je pod njegovo taktirko začela igrati tudi zunaj Zasavja. V naslednjih letih je godba sodelovala na mnogih glasbenih revijah, kar je le dvignilo nivo znanja. Še en pomemben dogodek za godbo je bilo odprtje Delavskega doma leta 1960. Še danes ima godba v Delavskem domu koncerte. Za sto letnico godbe pa je orkester prevzel dirigent Ivan Povše, ki je za to posebno obletnico pripravil slavnostni koncert. Tega leta pa se je godba udeležila

tudi revije v Novi Gorici kjer se je uvrstila med prvih pet. Dve leti kasneje pa je godba dosegla četrto mesto na tekmovanju rudarskih godb v Križankah. Godba je skozi naslednja leta igrala na mnogih proslavah, pogrebih in nastopih. Zveza kulturno prosvetnih organizacij Slovenije podelila zlato Gallusovo plaketo za 110. letnico obstoja. Leta 1972 se je godba preimenovala v Delavski pihalni orkester. Leto pozneje se je godba udeležila tekmovanja godb v Portorožu kjer so osvojili izvrstno bronasto plaketo. To leto je prav tako odstopil tedanji dirigent Ivan Povše, nadomestil pa ga je Zagorjan Edvard Eberl. Leta 1977 je godba prejela zlato priznanje na tekmovanju pihalnih orkestrov v Rogaški Slatini. Sprva poimenovana premogarska godba pa se je v teh letih začela spreminjati. Člani niso izvirali le iz industrijskih panog, temveč je bilo med člani čedalje več študentov ter dijakov. Orkester je v teh letih veljal za enega najbolj uglednih. Naslednja leta so bila za orkester ena izmed najuspešnejših v njegovi zgodovini. Leta 1981 se je orkester udeležil tekmovanja orkestrov na Bledu, kjer so osvojili zlato medaljo. Istega leta so se godbeniki odpravili tudi na 9. Svetovno prvenstvo pihalnih orkestrov, ki se je odvijalo na Nizozemskem. Na tekmovanju so dosegli zlato medaljo, kar je še danes uspeh katerega starejši godbeniki radi pohvalijo. V naslednjih letih je bilo možno orkester videti na mnogih televizijskih oddajah in prireditvah. Leta 1989 se je orkester udeležil Evropskega tekmovanja orkestrov na Češkem, kjer so osvojili srebrno odličje. Leta 1991 je bilo za orkester prelomno leto. Prejšnje leto je orkester začel igrati bolj zabavno in popularno glasbo, to je godbi hitro prineslo več pozornosti. V. Kojnik je leta 1991 orkestru priskrbel sponzorja, podjetje SVEA Zagorje. Nekaj let kasneje je postal predsednik podjetja, direktor sponzorskega podjetja Miroslav Štrajhar. Podpredsednica pa je postala Marjana Mlinarič Pikelj, prav tako iz vrst podjetja SVEA. Leta 1992 se je orkester udeležil tekmovanja v Nemčiji kjer je osvojil prvo mesto. Naslednja leta pa so bila zaznamovana s krizo v orkestru zaradi odhoda takratnega dirigenta Eberla. Leta 1996 pa je taktirko ponovno prevzel Eberl. To leto je bilo v zgodovini orkestra eno izmed najuspešnejših. Orkester je to leto praznoval 135. letnico obstoja in za ta jubilej so izdali zgoščenko. Orkester je bil tega leta prav tako nominiran za nagrado Zlati petelin. Orkester

Slika 2: Pihalni orkester Svea

pa je bil prav tako povabljen na gostovanje iz strani papeža v Vatikan. Naslednje leto je sledilo še eno pomembno gostovanje v Rusiji kjer je orkester igral na 850. obletnici Moskve. Leta 1998 je bil orkester ponovno nominiran za Zlatega petelina, katerega je to leto tudi osvojil, z izdano zgoščenko z naslovom Film, Blues, Pop, Rock. Leta 2004 pa je dokončno

odstopil dolgoletni in do sedaj najbolj uspešni dirigent Edvard Eberl. Nadomestil ga je še danes aktivni Peter Kuder. Eberl je za svoje delo prejel mnogo nagrad: občinsko Grumovo plaketo, visoko priznanje za kulturo v Avstriji, Gallusovo priznanje za življenjsko delo ter priznanje za častnega občana. Po dokaj dolgem tekmovalnem premoru pa se je leta 2007 orkester ponovno udeležil tekmovanja na Češkem. V najvišji tekmovalni kategoriji je orkester dosegel zlato priznanje. Prav tako pa je novi dirigent Peter Kuder dosegel nagrado za najboljšega dirigenta. Leta 2011 je orkester praznoval 150 letnico delovanja in za to posebno priložnost so godbeniki posneli DVD. Orkester je leta 2013 dobil tudi naziv Naj godba leta 2013. Lansko leto pa se je orkester po tekmovalnem predihu ponovno udeležil glasbenega tekmovanja. Godbeniki so odpotovali v Italijansko mesto Riva del Garda, kjer so na tekmovanju v svoji kategoriji osvojili 1. mesto. Orkester pa je leta 2019 in 2020 snemal tudi celovečerni film. Orkester dan danes igra na mnogih prireditvah po celi Sloveniji in mnogokrat gostuje tudi v tujini.

4.2.3 Rudarska godba Hrastnik

Rudarska godba Hrastnik je s 167-letno neprekinjeno tradicijo najstarejša še vedno aktivna godba v Zasavju, poleg tega pa se godba lahko pohvali tudi z dejstvom, da je tretja najstarejša godba v Sloveniji, ki neprekinjeno deluje. Tradicijo in zvestobo pa kaže tudi v tem, da je edina godba v Sloveniji, ki še vedno nastopa pod imenom rudarska godba.

Začetki godbe segajo v leto 1849, ko je 16. septembra pet godbenikov pričakalo prvi vlak, ki je peljal po novozgrajeni južni železnici na progi Dunaj – Trst, in ob tem dogodku na hrastniški železniški postaji tudi nekaj zaigrala. Kljub temu velja za ustanovno letnico rudarske godbe leto 1853, ko je kapelnik Jernej Puncer, ki je v rudniku deloval kot jamski paznik, vodil prvi organiziran nastop godbe, ki je za to priložnost štela le 12 glasbenikov. Ustanovljena naj bi bila s strani takratnih lastnikov rudnika, ki so želeli, da bi rudarsko življenje dobilo izrazitejši stanovski značaj. Za časa Avstro-Ogrske je godba igrala predvsem za zabavo lastnikom in uslužbencem rudnika, kemične tovarne in Steklarne Hrastnik, igrala pa je tudi ob državnih in cerkvenih slovesnostih ter na pogrebih rudarjev.

Prvi večji in pomembnejši nastop je bil leta 1856, ko se je na okrašeni hrastniški železniški postaji ustavil sam cesar Franc Jožef, ki je bil na potovanju v Benetke. Na postaji so ga skupaj z upravniki rudnika pričakali uniformirani godbeniki. Čeprav je bil prvoten namen rudniške uprave, da bi godba igrala le za zabavo in razvedrilo rudniškega osebja, je godba igrala tudi za druge namene in ob drugih priložnostih, npr. na slovenskem narodnem taboru v Žalcu leta 1868, na prireditvah ob koncu šolskega leta za učence, za praznik sv. Barbare, za praznik dela,... Igrali so tudi britanski princesi Viktoriji (bila je v teh krajih, saj se je poročila s pruskim princem Friderikom Viljemom Pruskim) ob obisku v Hrastniku. Puncerja je kot kapelnika po njegovi smrti zamenjal njegov sin Herman, ki je godbo vodil do svoje smrti leta 1898, ko je godbo prevzel Anton Verdaj. Za njim so se v slabih 10 letih zamenjali še 3 kapelniki.

Na delovanje godbe je, sploh na začetku 20. stoletja, vplival narodnostni boj med Nemci in Slovenci, ki je bil v Zasavju še posebej izrazit. V tem boju so bili Nemci v prednosti, poleg tega pa jim je bil zelo na roko pisan tudi volilni sistem, saj so imeli v okrajnih, občinskih in šolskih svetih pogosto glavno besedo in tako so tudi godbo večinoma vabili na njihove prireditve in tako je bilo vse do razpada Avstro-Ogrske. Godba je sprva igrala predvsem koračnice prva koncertna dela pa je godba začela izvajati šele leta 1912.

Tudi v naslednjih letih je godba še vedno redno igrala na najrazličnejših prireditvah in dogodkih. Leta 1918 so skupaj s trboveljskimi in zagorskimi godbeniki v Trbovljah ob razpadu Avstro-Ogrske podprli jugoslovansko deklaracijo, istega leta pa igrali tudi na sprevedu od rudnika do železniške postaje, ko je v Hrastni prišla vest o nastanku države SHS. Godba je poleg tega tesno sodelovala tudi s Sokoli in gasilci, na dogodkih katerih so pogosto igrali in sodelovali. Leta 1919 je vodenje godbe prevzel Franc Turnšek. V času njegovega delovanja je godba pridobila na kvaliteti, redno pa izvajala vsakoletne celovečerne koncerte, na katerih so se predstavili z dokaj zahtevnim programom. Ti koncerti so večinoma dobivali zelo dobre kritike tako v Hrastniku kot tudi v sosednjih mestih in krajih. Do menjave umetniškega vodje RGH je spet prišlo okoli leta 1934, ko je Turnšek svoje mesto predal Jožetu Kumlancu, ki je godbo vodil do leta 1942. Godbeniki so se še pred 2. svetovno vojno udeležili tekmovanja. Šlo je za prvo tekmovanje godb, ki je leta 1939 potekalo v Kranju. RGH je tekmovala v II. tekmovalni skupini, v kateri je osvojila 4. mesto. Istega leta je godba s slavnostnim koncertom obeležila tudi svojo 75. obletnico delovanja. Za to priložnost je godba gostila tudi 5 ostalih slovenskih godb, ki so nastopile pred slavnostnim koncertom RGH.

Med 2. svetovno vojno delovanje godbe ni zamrlo. Nekaj godbenikov je sicer let 1941 odšlo v vojsko, kjer so nekateri tudi izgubili življenja, a godba je kljub temu igrala ob različnih priložnostih. Leta 1942 je godbo prevzel Jože Brun. Pod njegovim vodstvom je RGH konec naslednjega leta pripravila glasbeni večer. Prav zaradi Bruna pa so godbeniki v začetku julija 1944 skupaj odšli v partizane. Seveda pa pri tem niso pozabili na svoje inštrumente, ki so jih bodisi vzeli s seboj že ob odhodu bodisi so šli po njih nazaj ponoči, kar je bilo sicer tvegano, a tudi uspešno in srečno izvedeno. Kljub temu da sprva niso znali partizanskih pesmi, so borce njihovega odreda s koračnicami motivirali in spodbujali. Godbe so na splošno imele v času vojne zelo pomembno vlogo, saj so v prvi vrsti pomenile razvedrilo vojakom, poleg tega pa so jih razne partizanske pesmi in koračnice tudi spodbujale. Najpomembnejša je bila godba Glavnega štaba, ki sta jo vodila znana skladatelja, Bojan

Adamič in Drago Lorbek, večina hrastniških godbenikov pa je igrala v godbi VII. korpusa, katero je vodil tudi predvojni kapelnik RGH Jože Brun. Ta je igrala partizanskim enotam, na pogrebih padlim borcem, ljudem po vaseh in po partizanskih bolnišnicah. Godbo VII. korpusa je doletela ta čast, da so decembra 1944 kot prva godba nastopili na Radiu OF, marca naslednje leto pa sta na radiu skupaj z godbo Glavnega štaba odigrali t. i. monstre koncert, ki je bil tudi zadnji koncert godbe, predvajan na tem radiu. Hrastniški godbeniki se lahko pohvalijo tudi s tem, da so kot člani godbe VII. korpusa maja 1945 na čelu osvoboditeljev Ljubljane vkorakali v Ljubljano. S sočlani te godbe so Hrastničani ohranjali stike tudi po vojni, ko so nekajkrat gostovali v slovenskih mestih, iz katerih so bili njihovi sočlani godbe VII. korpusa.

Po koncu vojne so se godbeniki domov vračali večinoma brez inštrumentov, saj so jih morali oddati za potrebe poklicne vojaške godbe v Ljubljani. Zato si je godba morala glasbila izposoditi, večinoma od sosednje steklarske godbe, hkrati pa so razmišljali o novi glasbeni opremi. Na koncu so se obrnili na samega predsednika takratne FLRJ, Josipa Broza – Tita, ki pa jim uslišal prošnjo in v imenu vlade FLRJ poklonil nove inštrumente. Nova oblast je po vojni zelo podpirala ljubiteljsko kulturo, kar se je kazalo tudi v ustanavljanju sindikalnih kulturno-umetniških društev (SKUD), v katera so se vključevale godbe, pevski zbori in ostale kulturne sekcije. RGH, ki jo je po vojni za 4 leta spet prevzel Kumlanc, je tako kot pred vojno tudi po vojni pogosto sodelovala na lokalnih kulturnih in družabnih dogodkih. Med drugim so vsako leto izvajali promenadne koncerte za vseslovenski rudarski praznik, 3. julija, ki se je praznoval od leta 1952 in je danes tudi hrastniški občinski praznik. V 40. letih se je godba podala tudi na 2 tekmovanji, iz katerih so vedno odšli z zadovoljivim uspehom

Leta 1953 je ob godba svoji 100. obletnici izvedla slavnostni koncert, za to priložnost pa je godba dobila tudi svoj godbeni dom, za kar je zelo zaslužen delavski svet rudnika Trbovlje-Hrastnik in tudi godbeniki sami. Po menjavi kapelnika leta 1949, ko je Jožeta Kumlanca zamenjal Viktor Malovrh, ki je trud vložil v to, da bi godba strmela k profesionalizmu in tako

pridobila tudi na kvaliteti. S tem namenom so za pomoč prosili bivšega kapelnika Bruna, ki je skupaj z Malovrhom in Stanetom Plahuto iz godbe iztisnil maksimum, kar se je kazalo tudi z uspehi na tekmovanjih, najprej že leta 1955, s čimer so se uvrstili med najboljše amaterske godbe v Sloveniji. S tem, ko so pridobivali kvaliteto, pa so se začeli kopičiti tudi nastopi in sodelovanja na prireditvah zaradi česa je prišlo tudi do godrnjanja godbenikov, češ da igra več kot poklicni orkestri. Zato se je upravni odbor RGH odločil, da bo godba do nadaljnjega igrala le na lokalnih dogodkih. V njihovem repertoarju se je vedno našlo nekaj za vsako generacijo. Prirejali so tudi namenske koncerte za upokoјence, ter posebej za otroke in za odrasle. Godba je bila poleg tega ves čas znana po promenadnih koncertih, v tem obdobju pa je začela prirejati tudi novoletni obhod po hrastniških naseljih, kar je preraslo v tradicijo in se izvaja še danes. Leta 1958 se je godba skupaj s Steklarsko godbo Hrastnik, ki so skupaj nastopali pod imenom Delavska godba Hrastnik, zopet udeležila republiškega tekmovanja v Ravnah na Koroškem, kjer so se uvrstili med 3 najboljše godbe, enako tudi leta 1961. Leta 1960 so v Paliču v Srbiji po mnenju žirije osvojili prvo mesto med vsemi godbami. Leta 1965 je dirigentsko paličico prevzel Stane Plahuta. Ta je godbo vodil do leta 1972, ko je godbo za dve leti prevzel Jože Rus.

V začetku 70. let 20. stoletja je godbo zajela kriza in govorilo se je tudi o koncu delovanja, saj se je število godbenikov močno skrčilo, to pa predvsem zaradi šolskih obveznosti, služenja vojaškega roka in tudi staranja kadra. Rešitev tega problema je godba videla v iskanju podmladka, zato so v 70-ih in 80-ih letih tesno sodelovali z Glasbeno šolo Hrastnik, inštrumente pa so nekateri godbeniki poučevali tudi sami. Kljub težavam je godba še vedno nastopala in sodelovala na raznih prireditvah, festivalih in dogodkih v Zasavju ter tudi širom po Sloveniji in celo v tujini. V letih 1973, 1977, 1981, 1985 in 1989 se je godba podala tudi na tekmovanje slovenskih pihalnih orkestrrov. Godba je leta 1973 ob svoji 120. obletnici prejela Gallusovo značko in srebrni znak OF. V letu 1974 je vodenje godbe za nadaljnjih 13 let prevzel Franc Grebenšek, potem pa je svoje mesto zaradi bolezni prepustil Vanju Tomcu.

Delovanje in aktivnosti godbe so po osamosvojitvi Slovenije niso veliko spremenile. Še vedno, vse do danes, pogosto izvajajo razne promenadne koncerte, sodelujejo z najrazličnejšimi društvi, šolami in drugimi ustanovami. Letno igrajo 2 večja koncerta: novoletnega konec leta in letnega, ki ga RGH izvede ob kakšnem prazniku (praznik dela, dan upora proti okupatorju). Radi se odzovejo povabilu drugih godb za gostovanja na obletnicah godb in festivalih.

Leta 1994 je Vanjo Tomc dirigentsko paličico godbe predal Jožetu Baniču, ki je godbi, v teh letih, ko je godba spet preživljala krizo zaradi okrnjenosti godbe, prinesel nov zagon. Pri reševanju iz krize se je godba zopet tesno povezala s hrastniško glasbeno šolo, kar se je sčasoma pokazalo v pomladitvi in okrepitvi godbe. Banič je dal velik poudarek na glasbeno izobraževanje in kakovost igranja. Godba je v ta namen omogočala mladim godbenikom dodatno izobraževanje na taborih slovenskih godbenikov. Posledice in učinki teh ukrepov so se sčasoma zelo poznali na kvaliteti godbe že, ko so na tekmovanju leta 1997 po dobrem uspehi napredovali iz 3. v 2. kakovostno kategorijo, leto kasneje pa so na tekmovanju v Krškem napredovali v 1. kakovostno skupino. Leta 2002 je godba na tekmovanju dosegla 1. mesto in zlato priznanje s pohvalo v svoji kategoriji in se tako prebila celo do umetniške kategorije, v kateri pa niso nikoli nastopili. Leta 2003, ob 150. jubileju, je godba izdala brošuro, pripravila razstavo o godbi in posnela zgoščenko. Izvedli so tudi slavnostni koncert.

Banič je leta 2007 godbo zapustil in za nekaj mesecev jo je prevzel takratni dirigent Orkestra slovenske vojske Jani Šalamon, dokler ni godbe za dobrih 6 let prevzel Aleš Stopinšek. Pod njim se je godba leta 2008 zopet podala na tekmovanje slovenskih godb, na katerem je v 1. kakovostni skupini osvojila zlato priznanje. Večkrat so se udeležili tudi slovenskega godbeniškega tekmovanja Naj slovenska koračnica v Mengšu. Tam so tekmovali prvič leta 2007, ko so za koračnico Pozdrav Hrastniku prejeli priznanje za najboljšo skladbo iz arhiva. Tekmovanja so se udeležili še štirikrat in zaradi uspehov na tem tekmovanju leta 2011 dobili

pokal tekmovanja tudi v trajno last. V letu 2014 je godbo prevzel Uroš Razpotnik, večletni klarinetist RGH.

Brošuro je godba, kot za svojo 150. obletnico delovanja, izdala tudi 10 let kasneje, za svojo 160-letnico. Godba v letu 2020 deluje že 167. leto in še zdaleč ne izgleda, kot da bi bil konec delovanja kaj blizu.

4.2.4 Steklarska godba Hrastnik

Mlajša izmed hrastniških godb, Steklarska godba Hrastnik, ima kljub temu da je bila izmed vseh 4 v tej nalogi predstavljenih godb najkasneje ustanovljena, že 90-letno tradicijo in v Hrastniku godbeniki še vedno radi nastopajo na občinskih prireditvah in ostalih dogodkih v njihovem kraju in drugod.

Steklarska godba se seveda ne bi nikoli ustanovila, če ne bi v Hrastniku delovala steklarna. Nekakšen predpogoj za ustanovitev godbe bi lahko rekli, da je pomenilo odkritje premoga in začetek rudarstva v Hrastniku in tudi na splošno v Zasavju, saj je bil prav premog razlog, da so leta 1860 preselili steklarno iz Jurkloštra v Hrastnik, steklarni je namreč za izdelovanje stekla prišel premog še kako prav. Kot v rudniku tudi v steklarni delo ni bilo lahko in delavci so si zelo želeli razvedrila in druženja. V ta namen so se začela tudi v hrastniški dolini ustanavljati športna in kulturna društva, od pevskih zborov, godbe, dramske skupine pa tudi do prve knjižnice. Na tak način je bila leta 1930 s strani lastnika in delavcev, ki so se zanimali za glasbo in so znali igrati na kakšen inštrument, ustanovljena Steklarska godba Hrastnik. Godba si je prve instrumente sposodila od že uveljavljene Rudarske godbe Hrastnik. Prvi koncert je godba izvedla leta 1931.

Tako sta v Hrastniku vzporedno delovali dve godbi: steklarska in rudarska. Steklarji so že od samega začetka, poleg tega da so igrali svojim sodelavcem in upravnikom Steklarne, sodelovali na prireditvah v hrastniški dolini. V času Avstro-Ogrske so skupaj z Rudarsko godbo nastopali, npr. za rojstni dan vladarja, po končanih gladovnih stavkah rudarjev,... Za časa Kraljevine Jugoslavije so v 30. letih prejšnjega stoletja, ko je oblast prepovedala

ustanavljanje kulturnih društev z imenom Svoboda, so začele nastajati kulturne zveze pod imenom Vzajemnost. V Hrastniku sta nastali dve Vzajemnosti, Steklarska godba je bila članica Vzajemnosti II. V okviru Vzajemnosti je bilo organiziranih kar nekaj kulturnih dogodkov, na katerih je igrala tudi Steklarska godba. Na pobudo župana Malovrha je godba leta 1938 zaigrala tudi na bakljadi ob 20. obletnici Jugoslavije. Leto kasneje se je godba udeležila prvega tekmovanja godb v Kranju kot ena izmed 7 godb tekmovalk. V III. tekmovalni skupini je dosegla zelo dober uspeh in napredovala v II. skupino. Kot gostje so istega leta zaigrali še na slovesnosti ob 75. obletnici Rudarske godbe Hrastnik in županu Malovrhu ob njegovi 60. rojstnem dnevu. Godba se je v 30. letih večkrat predstavila tudi na rudarsko-delavskih festivalih po Zasavju.

Po 2. svetovni vojni so prišli v manjši konflikt z RGH, ki si je od njih izposodila inštrumente, katerih niso imeli, ker so jih po vojni morali oddati vojaškemu orkestru v Ljubljani. RGH je z delom namreč nadaljevala po vojni že pred Steklarji in si je glasbila zato izposodila, problem pa je nastal potem, ko inštrumentov celih 9 let Steklarska godba ni dobila nazaj. Bojno sekuro sta godbi zakopali šele leta 1954.

Steklarji so veliko nastopali tudi po vojni. Skupaj z rudarsko godbo so vsako leto odigrali promenadni koncert po Hrastniku 3. julija, ob prazniku rudarjev, ki je tudi hrastniški občinski praznik. Igrali so tudi ob obisku Josipa Broza – Tita v Hrastniku. Kljub nekaterim konfliktom sta hrastniški godbi tudi sodelovali. Primer tega je nastop na festivalu Revolucija in glasba v Trbovljah leta 1968 pod skupnim imenom Delavska godba Hrastnik. Rudarska godba jih je povabila na svojo 140. obletnico, ob kateri so organizirali promenadni koncert 4 godb.

Godbi je pred leti grozil tudi razpad, a so godbeniki vztrajali, godbo kadrovske prenovili in pomladili, ob podpori Steklarne Hrastnik pa tudi celostno prenovili godbeni dom, kupili nove inštrumente in postavili temelje in cilje za nadaljnje delovanje godbe. Godba je tako napredovala tudi kakovostno. Godba še vedno redno nastopa na občinskih prireditvah,

sodeluje z drugimi društvi in institucijami, igra tudi po pogrebih. Tekom leta organizira promenadne koncerte, ob prvem maju pa vsako leto z igranjem koračnic prebuja Hrastničane z budnic. Konec vsakega leta izvede tradicionalni božično – novoletni koncert, ki je ena izmed najbolj obiskanih kulturnih prireditev v občini.

V zadnjih letih so si za svojo prioriteto postavili skrb za podmladek, zato v sodelovanju z hrastniško glasbeno šolo vabijo mlade in nadobudne glasbenike in glasbenice, da se jim pridružijo. V ta namen vsako leto organizirajo tudi dan odprtih vrat, večkrat pa se godba predstavi tudi v osnovni šoli. Godbo je skozi leta vodilo več dirigentov, danes pa je njen umetniški vodja Ivan Medved.

4.3 Zborovstvo

Zborovstvo je že od nekdaj doma v zasavskih mestih. Vse od Pevskega društva Zvon, preko Trboveljskih Slavčkov, MPZ Zarja in MePZ Svoboda do MePZ Prosavus, Zagorskega okteta in pevskega zbora GESŠ. V zgodovini je na zasavskih tleh delovalo ogromno pevskih skupin, predstavili pa bomo le najpomembnejše, ki so si s svojim petjem ustvarili dobro ime v Zasavju.

4.3.1 Otroški in mladinski zbori

Ko govorimo o otroških in mladinskih zborih v Zasavju, se preprosto ne da mimo Trboveljskih Slavčkov, ki so pred 2. svetovno vojno postavili temelje slovenskim otroškim zborom. Prav tako je bil pomemben Mladinski pevski zbor Vesna iz Zagorja, ki je imel precej dolgo tradicijo, nekoliko manj časa pa je deloval Otroški pevski zbor Juventus, ki je prav tako iz Zagorja. V Trbovljah je nedolgo nazaj prenehal z delovanjem MPZ Trbovlje, ki je bil ustanovljen že v 70. letih prejšnjega stoletja in je prepeval tudi v tujini, s svojim petjem pa Trbovlje zelo zaznamoval. Nekoliko manjši staž ima v Trbovljah prav tako pomembni MeMPZ GESŠ Trbovlje, ki je pred kratkim praznoval 10. jubilej.

V nadaljevanje torej nekaj več o pomembnejših otroških in mladinskih pevskih zborih.

4.3.1.1 Trboveljski Slavčki

Pobudnik za ustanovitev pevskega zbora Slavček je bil učitelj Avgust Šuligoj (19. 11. 1900 – 21. 6. 1984). Bil je učitelj, ki se je v Trbovlje preselil s Primorske. Zbor je dosegel mednarodno slavo in je v dobrih desetih letih delovanja gostoval po vsej južni in srednji Evropi in zmagal na različnih mednarodnih tekmovanjih. Zbor je z svojo najbolj znano pesmijo »Pesem rudarskih otrok«, za katero je besedilo napisal Vladimir Klemenčič, uglasbil pa Emil Adamič, nastopil tudi na takratnem radiu Ljubljana, ki je prav to pesem v prvem neposrednem radijskem prenosu med Evropo in Ameriko ponesel daleč v svet. Leta 1936 so bili na prvem mednarodnem glasbenem kongresu v Pragi izbrani kot najboljši pevski zbor na svetu, celo boljši od znamenitih Dunajskih dečkov. Več kot uspešno delovanje zbora je prekinila 2. svetovna vojna, ko so Šuligoja in ženo izgnali v Srbijo, zbor je bil razpuščen, nekateri izmed mladih pevcev pa so celo stopili v partizanske vrste. Kljub poskusom po letu 1945 zbor v takšni zasedbi in pod vodstvom Šuligoja ni več deloval. S podobnim imenom je kasneje nastal MePZ Slavček, ki je deloval od leta 1949 pa vse do leta 2011.

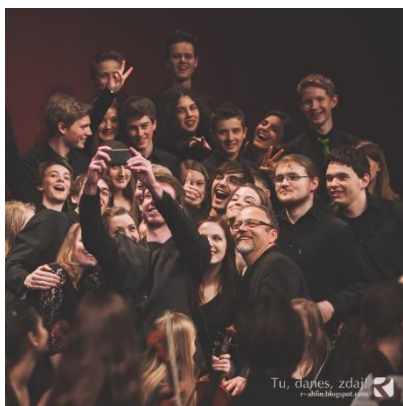
4.3.1.2 MeMPZ GESŠ Trbovlje

MeMPZ GESŠ Trbovlje je bil ustanovljen na pobudo zborovodje Blaža Rojka januarja 2009. V tem času je namreč potekala avdicija med dijaki prvih letnikov gimnazije in ekonomske srednje šole Trbovlje. V pevski zbor je bilo takrat vključenih 18 pevcev. Oblikovali so redne vaje in sledili so prvi nastopi. Tako so že v prvih mesecih imeli priložnostni nastop ob otvoritvi razdelilnice hrane. Sledili so nastopi ob zaključku šolskega leta in podelitvi spričeval poklicne in splošne mature v juliju 2009. Vsi so nestrpno pričakovali novo šolsko leto in s tem tudi prihod novih pevcev. V šolskem letu 2009-2010 se je zbor okrepil na zavidljivih štirideset članov. Poleg rednih vaj dvakrat tedensko so izvedli tudi pevski vikend in opazen je bil velik napredek. Pevci so se povezali tako na prijateljskem kot tudi pevskega nivoju. Postali so zares prava ekipa prijateljev, katere družijo ljubezen do petja. Vsako leto so poskušali in še poskušajo svojo delo nadgraditi. V šolskem letu 2010/11 so posneli svojo prvo zgoščenko. Poslušalci so bili navdušeni in že v

naslednjem letu je izšla druga zgoščanka. V zboru kljub »kroženju« pevcev skrbijo za neprestano pevsko rast in razvoj. To opazijo tudi strokovni spremljevalci revij otroških in mladinskih pevskih zborov v organizaciji Zveze kulturnih društev Trbovlje, ki v njihovem deli opazijo konstantno rast.

Zbor vsako leto redno nastopa na šolskih prireditvah in na vsakoletnih območnih revijah otroških in mladinskih pevskih zborov Trbovelj. Večkrat so gostovali v Slovenj Gradcu, enkrat tudi na *Gimnaziji* v Litiji. V Trbovljah so izvedli koncert božičnih pesmi s pevskim zborom A Capella iz Petrovč, vsako leto pa izvedejo tudi letni koncert, za katerega vsako leto povabijo v goste kakšen zbor ali instrumentalno zasedbo (PZ Gimnazije Litija, PZ Mismomi iz Slovenj Gradca, Big Band Zagorje ob Savi,...). Pevsko leto 2013/13 pa je pred člane zbora prineslo največji izziv. Odločili so se, da v tem letu odidejo na svoje prvo mednarodno tekmovanje. Tako so se prijavili na Samoborsko zbarsko protuletje, tekmovanje pevskih zborov na Hrvaškem. Za svoj nastop so prejeli zlato plaketo in s tem osvojili absolutno prvo mesto. A vseeno je potrebno pred tem omeniti vsaj nekaj dogodkov v tem šolskem letu. Zbor je sodeloval na dobrodelni prireditvi v organizaciji GESŠ Trbovlje »Rute nas povezujejo«, predstavljali so se na šolskih prireditvah in se sodelovali na koncertu Vlada Kreslina, ki je gostoval v Trbovljah, zopet pa so na letni koncert povabili z PZ Mismomi Srednješolskega centra Slovenj Gradec. Tematika zbora so pesmi sodobne slovenske glasbe, glasba tujih skladateljev ter popularna slovenska in tuja zborovska glasba. Trudijo se, da se poje kvalitetno in da mlade pevce opremijo z znanjem, ki ga bodo ponesli s seboj v življenje. Prenašajo jim ljubezen do vokalne glasbe in pevci, ki so zaključili šolanje na GESŠ Trbovlje, se pogosto vključujejo v različne kvalitetne pevske skupine v Sloveniji.

Letni koncert MeMPZ GESŠ Trbovelj je po navadi v mesecu aprilu ali maju, da se lahko maturanti pripravijo na maturo brez stresa zaradi koncerta. Leta 2019 je ta bil prestavljen na zadnji mesec v letu, saj zbor ni bil pripravljen. Istega leta s položaja zborovodje odstopil ustanovitelj Blaž Rojko, ki se je držal svojega načela, da ostane zborovodja le 10 let pri vsakem zboru, potem pa odide, da lahko v zbor pride »sveža kri«. Z zborom je sodeloval do decembra 2019, po letnem koncertu pa ga je v celoti prevzel Nenad Petrović. Na žalost je delovanje zbora ustavila trenutna pandemija.

Slika 3: MeMPZ GESŠ na 6. obletnici

Nenada smo vprašali, kakšni so njegovi načrti za prihodnost zbora sedaj, ko ima on vajeti v rokah. Odgovoril je, da je to odvisno od števila dijakov, saj je letos zbor doživel veliko pomanjšanje števila pevcev ter tudi v zagonu in udeležbi pevcev na vajah. Če bosta dejavnika v skladu s pričakovanji, si želi videti zbor na mednarodnem prizorišču v Evropi, kjer bi pokazali svojo tradicionalno zborovsko petje celotnemu kontinentu.

4.3.1.3 MPZ Vesna

Dejanski začetki zborovskega petja v zagorski dolini so nedoločljivi, saj je bilo večglasno petje na podeželju zelo razširjeno že pred stoletji, začetki MPZ Vesna pa so tesno povezani s šolo Narodnega heroja Toneta Okrogarja, takrat poimenovana in še sedaj tako znana, topliška šola. Zborovsko petje se je tam pojavilo že v drugi polovici 19. stoletja. Zbor je deloval pod različnimi imeni, dolgo časa pa kot mladinski pevski zbor Osnovne šole Toneta Okrogarja. S tem imenom je deloval do leta 1965, ko ga je občinska oblast razglasila za občinski zbor. S tem so se zboru pridružili še učenci Osnovne šole Ivana Skvarča, katerih je bilo na začetku le nekaj, sčasoma pa več in več. Pevski zbor se je moral preimenovali, saj ni bil več le zbor ene šole, ampak zbor celotne občine. Konec decembra tega leta je Občinska konferenca Zveze mladine Slovenije Zagorje predlagala, da se centralni mladinski

pevski zbor poimenuje s starim revolucionarnim imenom kulturnih dejavnosti v Zagorju - Vesna. Mladinski pevski zbor Vesna je ustavno konferenco pripravil 17. januarja 1966. Nekateri osnovni cilji MPZ Vesna so bili v tem, da:

- ustvarja in krepi socialistično, etično, humano in estetsko zavest mladega človeka,
- razvija kulturne potrebe in zahteve pri mladem človeku, pevce usposablja za samostojnejše kritično presojanje in razumevanje kulturno umetniških vrednost ter polnejše in nenehno zadovoljevanje kulturnih potreb,...

Predsednik zbora je postal Rudi Kuhar. Kljub vsemu niso zanemarjali temeljnega poslanstva, okrepili pa so tudi mednarodno sodelovanje. Tako so septembra 1965 gostili litovski folklorni ansambel Humas iz Kaunasa, ki ga je v Zagorju pričakovalo več kot tisoč ljudi. V maju 1966 so vrnili obisk, ko so odšli na prvo veliko turnejo po Evropi.

Kljub velikemu poudarku, ki so ga v tem času dajali mednarodnemu sodelovanju, je bil zbor dejaven tudi doma. Ob svoji 95-letnici niso načrtovali večjih prireditev, so pa pripravili koncert v Senožetih, kjer je borčevska organizacija razvila svoj prapor. Aprila 1967 je bil v Zagorju velik zbor revirskih samoupravljalcev v počastitev 30-letnice ustanovitvenega kongresa Komunistične partije Slovenije. Na koncertu ob spomeniku revolucije je nastopil kar 150-članski pevski zbor Vesna, proslava pa so si lahko v neposrednem prenosu ogledali po vsej Jugoslaviji. Maja pa so v Zagorju pripravili kulturni teden, s katerim so počastili 60-letnico kandidature Ivana Cankarja v Zagorju. V svoji kroniki so ta nastop označili kot doslej najboljši nastop MPZ Vesna v zagorski dolini.

Konec 60-ih in v začetku 70-ih let je Vesna postala zelo množična organizacija z več kot štiristo pevci. Otroški zbor z 78 pevci obeh zagorskih šol je vodil Rihard Beuermann. Mladinski naraščajni zbor so razdelili na dvoglasnega z 119 pevci, oba pa je vodil Boris Drenik. Stočlanski štiriglasni mladinski pevski zbor je še naprej vodil Rihard Beuermann, v njem pa so bili poleg učencev zagorskih šol tudi izlaški osnovnošolci in dijaki zasavskih

srednjih šol. Vsi zbori so imeli vaje v lutkovni dvorani Delavskega doma. Vesna je v začetku leta 1969 za uspešno in dolgotrajno delo na področju glasbene dejavnosti prejela še prestižno Gallusovo plaketo.

V 70. letih se je zbor soočal s težavami. Dirigent naraščajočih zborov Boris Drenik je zaradi študijskih obveznosti prekinil sodelovanje z Vesno. Bili so v zelo neprijetnem položaju, saj so imeli 390 pevcev in le enega dirigenta. Najprej so spojili zbor A z mladinskim zborom, ki je tako štel preko 170 pevcev. Seveda je morala slediti selekcija, ki je znižala število pevcev na 110. Ob pevskih zborih so leta 1970 ustanovili še folklorno sekcijo. Drug sklop težav pa se je nanašal na vaje, ki so jih Vesnini zbori in sekcije imeli v lutkovni dvorani Delavskega doma. Zaradi drugih sestankov v dvorani so morali pogosto odpovedovati vaje ali jih prekinjati, »višek« odnosa do dela z mladino pa je pokazala uprava Delavskega doma, ko je z verigami in ključavnico onemogočila vajo njihovi folklorni skupini.

Osemdeseta leta so se začela s krajšim gostovanjem Vesne po Avstriji. 27. junija 1980 so pevci nastopili na koncertu v Fürstenfeldu, dva dni kasneje pa še v Leobnu. Na gostovanje jih je povabil štajerski mladinski deželni referat, ki je proslavljal 15-letnico uspešnega medsebojnega sodelovanja avstrijskih in slovenskih pevskih zborov. Tega je s sodelovanjem na reviji avstrijskih mladinskih zborov v Gradcu leta 1965 začela prav Vesna.

Največ dogajanj je bilo povezanih s proslavljanjem 110-letnice. Jubilejni koncert je imel zbor 24. aprila 1981, posvetili pa so ga 40-letnici OF in vstaje jugoslovanskih narodov. Pri programu so se držali že tradicionalne oblike: v prvem delu so peli umetne pesmi iz različnih glasbenih obdobj, v drugem pa priredbe narodnih pesmi od vsepovsod. V nekakšni inventuri, ki so jo opravili v zloženki ob jubileju, so napisali, da je imel zbor po vojni že več kot petsto nastopov, od tega blizu dvesto celovečernih koncertov v Zagorju, po Sloveniji, Jugoslaviji in v tujini. Za Radio Ljubljana so posneli 76 pesmi, večkrat so nastopali tudi na televiziji.

Praznovanje so dodatno polepšale številne nagrade. Po Gallusovi plaketi leta 1961 in najvišjem občinskem priznanju leta 1970 je februarja zbor prejel plaketo dr. Slavka Gruma, najvišje občinsko kulturno priznanje. Temu je sledilo še visoko državno odlikovanje, ko ga je Predsedstvo SFRJ nagradilo z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki.

Konec leta 1984 je pomenil tudi konec uspešnega 25-letnega dela Riharda Beuermanna kot zborovodje Vesne. Od zbora se je poslovil na novoletnem koncertu, kjer je nastopalo šest zagorskih zborov.

Dvanajsta revija, ki je maja 1990 tekla pod motom »Muzika naša ljubezen, naj pevcem bo spremnica zvesta«, je bila v marsičem drugačna od predhodnih. Iz varčevalnih razlogov je trajala le dva dni, v primerjavi s prejšnjimi revijami je sodelovalo najmanj zborov, le 39. Malce drugačno je bilo tudi, ker se je prvič ni udeležila Vesna, ki je kot edini zbor sodelovala na vseh prejšnjih. Po enoletnem molku je septembra 1990 Vesna začela znova vaditi, zborovske naloge pa je spet prevzel Rihard Majcen. Vesna je takrat prejela povabilo iz Japonske, na svetovni festival mladinskih pevskih zborov. Takratni župan Janez Režun jih je postavil pred dejstvo, da nimajo izbire, ker je tako povabilo zaradi zbora in njegove preteklosti, zaradi Zagorja in Slovenije in zaradi otrok, ki pojejo v zboru, treba sprejeti.

Naslednje leto je bilo polno pomembnih dogodkov. 26. aprila, na predvečer dneva OF je Vesna pripravila celovečerni koncert ob 120-letnici delavskega kulturnega društva Vesna in 50-letnici osvobodilne fronte. Slovesnost se je začela s promenadnim koncertom Delavskega pihalnega orkestra Zagorje, sledil pa je nastop zbora, ki ga je na klavirju spremljala Slavica Gregl.

Nastop na trinajsti zagorski reviji mladinskih pevskih zborov v maju 1992 je Vesni prinesel potrditev, da delajo dobro. Tega leta so tudi trikrat gostovali v tujini: Junija so odšli na tridnevno gostovanje v Großlobming, avgusta so bili dva dni na Madžarskem, jeseni pa še enkrat v Avstriji.

V letu 1996 je Vesna proslavila 125-letnico mladinskega zborovskega petja v Zagorju, 75. obletnico delavskega kulturnega društva Vesna in 10. obletnico dirigiranja Riharda Majcna. Slavnostni koncert je bil hkrati zaključni koncert jubilejne 15. zborovske revije v Zagorju, na njem pa je poleg Vesne nastopil tudi MPZ Maribor.

Slika 4: MPZ Vesna

Leta 2001 so 6. januarja predstavili krstno izvedbo Božične pastore Avgusta Ipavca, dan kasneje pa izvedbo ponovili še v frančiškanski cerkvi v Ljubljani. Pri uprizoritvi je poleg pevcev Vesne sodelovalo še veliko pevskih zborov in profesionalnih pevcev.

Do leta 2007 so imeli še nekaj pomembnih nastopov, o katerih obstajajo le osnovni podatki. Nastopali so na festivalu na Češkem, Avstriji in Franciji, udeležili pa so se tudi Evroresta v Wolfenbüttelu.

Leta 2008 je zbor prenehal z delovanjem. Zadnjič se je javnosti predstavil na mednarodnem festivalu v Ohridu. Kot pravi zadnji zborovodja Majcen je bilo za razpad zbora več razlogov. Sam je namreč delal službeno v Ljubljani, takratni predsednik zbora pa je začel z delom v Murski Soboti. Problem je nastal tudi, ko niso bili več sposobni zagotavljati materialnih sredstev za delovanje zbora in so si morali prevoz, prostore za vadbo, prenočišča itd. plačati sami. S tem se je zaključilo delovanje zbora, leta 2010 pa je bil MPZ Vesna tudi uradno izbrisani iz registra. (po pogovoru avtorja z Rihardom Majcnom dne 6. 5. 2020)

4.3.2 Ženski in moški zbori

Zasavje je bil in je prostor mnogih ženskih in moških pevskih zborov, denimo dobrih 100 let stari in še vedno aktivni MPZ Loški Glas iz Lok pri Zagorju. Podobno je tudi v

Hrastniku, kjer že več let deluje MPZ Svoboda, deloval pa je tudi MPZ Steklar, ki pa je pred leti zaključil z delovanjem. V okolici Hrastnika, konkretno na Dolu pri Hrastniku, še vedno deluje ŽPZ Svoboda. V Trbovljah ima velik pomen in dolgo tradicijo MPZ Zarja, deluje pa tudi Lovski pevski zbor, kakršnih po Sloveniji ni več veliko. Vsem zborom publika rada prisluhne, spodaj pa bomo predstavili nekaj pomembnejših.

4.3.2.1 MPZ Zarja

Za enega najstarejših pevskih zborov v Trbovljah velja MPZ Zarja, ki je tudi eden redkih zborov v Trbovljah in okolici, ki so kljub vojni po le-tej nadaljevali z delovanjem. Moški pevski zbor Zarja Trbovlje je bil ustanovljen leta 1931. Ustanovili so ga rudarji na takratni Dobrni, kjer so imeli tudi prvotne prostore. Kasneje so svoj sedež in vadbeni prostor večkrat prestavili, že vse od odprtja Delavskega doma Trbovlje leta 1956 pa imajo prostore v njem, kjer imajo še vedno vaje v Zarjanski sobi.

Začetki zbora segajo v leto 1931, ko se je na pobudo rudarjev 8. decembra na ustanovnem občnem zboru, ki je potekal v rudniški kantini na Dobrni, ustanovil pevski zbor Zarja. Prvi zborovodja je bil rudniški strojnik Jože Rotar, ki je poleg svoje službe tudi igral ter poučeval violino. Začenši je bilo v zboru 23 pevcev. Po prvih šestih mesecih vaj so izvedli svoj prvi nastop, ki je potekal pred občnim zborom kar v rudniški kantini. Prvi odziv publike je bil zelo dober, tako da so začeli razmišljati o širitvi zbora. Zato se je zbor januarja 1933 včlanil v uvidevnejšo Hubadovo župo iz Ljubljane, v okviru katere je zbor postal tudi član Adamičevega zasavskega okrožja.

Prvi daljši koncert je zbor izvedel 21. februarja 1932 v takratnem Društvenem domu (danes Dom Svobode). Svojo prepoznavnost v Trbovljah so z različnimi nastopi in koncerti hitro pridobili. Prirejali so koncerte, družabne večere, promenadne koncerte, peli pa so tudi na pogrebih. Leta 1933 je zbor po dveh letih zapustil zborovodja Jože Rotar, njegovo mesto pa je zasedel Rudi Dolničar. Istega leta je v njihovih vadbenih prostorih v kantini na Dobrni izbruhnil požar, ki je uničil del društvenega arhiva, zato je zbor bil primoran poiskati nove

prostore. Te so dobili pri Lesjaku (na današnji Keršičevi cesti 8), vendar pa so zaradi prevelike vlažnosti, ki je škodila klavirju, morali poiskati nove prostore, katere so dobili pri Minki Šuln (danes Partizanska cesta 46). Vaje so imeli trikrat tedensko, kar pa se je zboru kmalu poznalo na kakovosti, saj so bili tedaj poleg pevskega zbora Zvon najkvalitetnejši zbor v Zasavju. Prav s tem zborom so v 30. letih trikrat nastopili na ljubljanskem radiu.

Leta 1941 je njihove priprave na 10. obletnico zbora prekinil začetek 2. svetovne vojne. Kljub vojni pa delovanje zbora ni zamrlo. Večina pevcev se je namreč vključila v pevski zbor kulturne skupine IV. operativne cone 14. divizije, vodja katerega je bil Radovan Gobec.

Po 2. svetovni vojni je zbor zopet prevzel Rudi Dolničar. V vojni je padlo nekaj pevcev, kar je povzročilo okrnjenost zbora. Zato se je v prvih letih po vojni zbor osredotočil predvsem na pridobitev podmladka, kar pa jim je uspelo zelo dobro. V naslednjih letih se je zbor uspešno predstavljal tudi na raznih tekmovanjih po Sloveniji (Celje, Velenje), s katerih je domov prinašal odličja. Leta 1952 se je zbor vključil v trboveljsko Delavsko prosvetno društvo Svoboda – center.

Leta 1954 je zaradi bolezni Rudi Dolničar zbor predal Jožetu Skrinarju. Z njim je zbor prejel kar nekaj priznanj, sodeloval pa je tudi na mnogih prireditvah v Trbovljah ter tudi izven Trbovelj. Dve leti kasneje je pevski zbor Zarja dobil prostore v novozgrajenem Delavskem domu Trbovlje, kjer se nahaja še danes.

V začetku 60. letih se je zbor prvič predstavil tudi v tujini, ko so na pobudo nizozemskega zbora, ki je nastopil v Trbovljah, na Nizozemskem in v Nemčiji izvedli več nastopov in koncertov.

Zaradi bolezni je leta 1966 Jože Skrinar prenehal z vodenjem zbora. Prevzel ga je dirigent zagorskega MPZ Vesna Rihard Beuermann, ki je sprva zgolj »vskočil« na mesto zborovodje, a je nato zbor vodil vse do leta 1982.

Zbor je še vedno vsako leto priredil letni koncert in tradicionalni novoletni koncert za osebje in bolnike trboveljske bolnišnice ter sodeloval na različnih prireditvah in proslavah v Trbovljah.

Leta 1968 je zbor prvič gostoval pri pevskem zboru Smetana Slovanka iz Kladna na takratnem Češkoslovaškem, s katerim se je Zarja leto kasneje tudi pobratila in z njim ohranja stike še vse do danes. Pri zboru so gostovali še leta 1976, 1978, 1982 ter še leta 1997, 1998 in leta 2005. Prav tako od leta 1975 Zarja redno sodeluje na taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični.

Ob 40. obletnici zbora, leta 1971, je zbor prejel Gallusovo plaketo in Prvojunjsko nagrado občine Trbovlje, leta 1976 pa še nagrado Tončke Čeč. Leta 1980 je zbor prejel državno odlikovanje Reda zaslug za narod.

Zagotovo najpomembnejši uspeh MPZ Zarja pa je njihov nastop na tekmovanju Naša pesem v Mariboru, kjer so tekmovali večkrat: leta 1972, ko so zasedli 3. mesto, leta 1974, 1976, 1980, 1982 in še leta 1986. Zatem ni na Naši pesmi nastopil noben zasavski zbor vse do leta 2018, ko je v mariborski Unionski dvorani tekmoval MePZ Prosavus.

Leta 1974 je zbor skupaj z MePZ Slavček in Delavsko godbo Trbovlje posnel gramofonsko ploščo. Leta 1982 so se s podpisom listine pobratili s 4 ostalimi slovenskimi moškimi pevskimi zbori, s katerimi so se vsako leto srečevali na koncertih »Od Korotana do Jadrana« vse do nekaj let nazaj, ko je ta tradicija usahnila.

Sledilo je obdobje, v katerem so se zborovodje menjale precej pogosto. Leta 1983 je zbor prevzel Rihard Majcen, ki se je z Zarjo leta 1986 zopet udeležil Naše pesmi, konec leta 1986 pa je mesto zborovodje predal Tanji Pavlič, ki je zbor vodila dve leti, do leta 1988, ko je zbor prevzel Igor Beuermann, ki je bil zborovodja prav tako 2 leti. Mesto umetniškega vodje je leta 1990 za 4 leta prevzel Albert Ivančič, nato je za 6 let zbor prevzel Blaž Rojko, leta 2000 pa se je na mesto zborovodje vrnil Rihard Majcen. V tem času se je zbor znašel v krizi, govorilo se je celo o prenehanju obstoja zbora. Glavni problem se je kazal v premajhnem dotoku mladih pevcev k zboru. V istem obdobju je namreč deloval tudi MePZ Akademik, v katerega so se mladi pevci raje vključevali. Poleg tega je bilo vse manj finančne pomoči podjetij, ki so nekoč pomagala pri financiranju zbora. Kljub tem problemom so se pevci odločili, da z dejavnostjo zbora ne bodo prenehali. Tako je zbor 14. decembra 2001 s samostojnim koncertom obeležil svojo 70-letnico delovanja.

Po Rihardu Majcnu je zbor za nekaj časa prevzela še Olena Novosel, leta 2005 pa je za 7 let umetniški vodja zbora zopet postal Blaž Rojko. Ta je prenehal z vodenjem zbora leta 2012, nato je za kratek čas

Slika 5: Moški pevski zbor Zarja

spet »vskočil« Rihard Majcen, zadnjih 7 let pa zbor vodi Mihaela Bola.

MPZ Zarja še vedno vsako leto pripravi letni koncert, božično-novoletno koncert v bolnici Trbovlje, sodeluje tudi na komemoraciji v Trbovljah, v zadnjih letih pa so se pevci z veseljem nekajkrat odzvali povabilu k sodelovanju na prireditvi Praznik partizanske pesmi v festivalni dvorani v Ljubljani.

Zbor je že od samega začetka prepeval delavske in rudarske pesmi ter pesmi s socialno tematiko, pa tudi partizanske, revolucionarne in ljudske pesmi. Na nobenem koncertu na sporedu ne manjka revolucionarne pesmi avtorja Josipa Schweja Vstajenje duhov, katero so si Zarjani vzeli za moto in jo izvajajo na vseh koncertih že od prvega dalje.

Decembra 2011 so v Delavskem domu Trbovlje izvedli slavnostni koncert, s katerim so proslavili 80 let delovanja zbora, prihodnje leto pa bo zbor praznoval že svojo 90. obletnico.

4.3.2.2 ŽPZ KD Svoboda Dol pri Hrastniku

Ženski pevski zbor kulturnega društva Svoboda Dol pri Hrastniku je bil ustanovljen 3. aprila 1979 na pobudo upravnega odbora KUD Svoboda Dol pri Hrastniku in predsednika društva Marka Orožna. Prva zborovodkinja pevskega zbora je bila Ivanka Šerbak Medved, prvo vajo pa je zbor, ki je na začetku štel le 11 pevk, imel junija 1979 na Dolu pri Hrastniku. V zboru so bile sprva večinoma Dolčanke, kasneje pa se jim je pridružilo tudi nekaj Hrastničank. Zborovodkinja in pevke so takoj začele delom in s prizadevnostjo že v prvih 10 letih prejele številna priznanja, na primer občinsko priznanje leta 1981, bronasto značko OF itd. Leta 1981 so se prvič predstavile na srečanju slovenskega zborovskega petja v Stični, česar so se redno udeleževale tudi v prihodnjih letih. Vsako leto so se predstavile tudi na območnih revijah odraslih pevskih skupin. Leta 1985 so pripravile koncert z legendarnim slovenskim opernim pevcem Ladkom Korošcem, posebej pa jim je iz istega obdobja ostalo v spominu gostovanje v mestu Ključ v BIH, kjer so doživele zelo lep sprejem domačinov.

Leta 1989 je Šerbak Medvedova predala mesto zborovodje Elizabeti Jakšič, ki je zbor vodila naslednjih 10 let. Zbor je iz leta v leto napredoval v kakovosti, kar pa se je poznalo pri izbiri programa. Pogosto so nastopale na občinskih prireditvah, veliko pa so tudi gostovale po slovenskih mestih, kjer so bile vedno dobro sprejete. Po 10 letih je leta 1999 prišlo do spremembe pri umetniškem vodstvu zbora; zbor je prevzela Sabina Vengušt Krajnc. Ta je v zbor prinesla svežo energijo in z njo navdajala pevke, pridružilo se je tudi nekaj mlajših pevk. V času njenega vodstva zbora, je zbor nastopil na mednarodnem adventnem srečanju

pevskih zborov na Dunaju, kjer so se kot slovenske predstavnice predstavile z božičnim programom, odziv publike pa je bil zelo dober. Na svojem gostovanju v Avstriji so na poti izvedle še en koncert, sicer pa so si vzele tudi čas za ogled turističnih zanimivosti.

Po petih letih vodenja zbora je zbor prevzela Karmen Lindič, ki je popestrila repertoar zbora in ga razširila tudi na razne priredbe pesmi zabavne in filmske glasbe ter na operne napeve, s svojimi solo točkami pa je popestrila tudi nastope zbora in s tem tudi navdušila občinstvo. Maja 2009 je zbor ob svoji 30. obletnici izvedla koncert, na katerem so se predstavile z različnimi ljudskimi in umetnimi pesmi, posebno pa so navdušile z rudarskimi pesmimi. Junija 2010 so pevke pripravile letni koncert z naslovom Življenje je vrtiljak, na katerem so publiko navdušile z slovenskimi zimzelenimi pesmimi. Leta 2011 so se že 30. leto zapored udeležile Tabora pevskih zborov v Stični, za kar je zbor dobil tudi priznanje za 30-kratno udeležbo. Novembra istega leta so se predstavile še na svojem letnem koncertu z naslovom S pesmijo v sanjsko deželo.

Aprila 2012 je zbor zapustila zborovodkinja Karmen Lindič. Njeno delo je nadaljevala Simona Weber Goljuf. V sezoni 2012/13 je zbor konec decembra 2012 pripravil letni koncert z naslovom Božično novoletna pravljica. V naslednji sezoni, ko se je zbor nekoliko okrepil, je zbor novembra na Dolu izvedel letni koncert, ki pa ga je maja naslednje leto ponovil še v Hrastniku. V sezoni 2014/15 je zbor sestavljalo 24 pevk. Zbor je novembra pripravil letni koncert, za to priložnost pa so v goste povabile Stiški kvartet. Leta 2016 je zbor prevzela Anja Zalokar. Pod njenim vodstvom se delovanje zbora ni veliko spremenilo. Še vedno so pevke rade nastopale ob vseh možnih priložnostih, marca 2017 pa so v Delavskem domu Hrastnik zopet pripravile letni koncert, na katerem so nastopili tudi glasbeni gostje iz Zasavja, MPZ Svoboda Hrastnik in folklorna skupina iz Trbovelj.

Zbor se je v začetku letošnje sezone znašel v krizi. Zbor je po slabih 4 letih zapustila zborovodkinja Anja Zalokar, zato je bil zbor primoran najti novega zborovodjo. Nov umetniški vodja zbora je postal komaj dvajsetletni Luka Jeraj, ki je zboru prinesel novega

zagona in energije. V zboru je od ustanovitve do danes pelo že preko 130 pevk, nekatere prepevajo že skoraj od začetka, vse pa družijo ljubezen do petja. V dobrih 40 letih delovanja je zbor sodeloval na približno 340 nastopih, priredil pa je tudi dobrih 150 samostojnih koncertov. Vaje ima enkrat tedensko, poleg tega pa se pevke med sabo rade tudi družijo. Rade prepevajo kjerkoli so povabljene, saj rade širijo dobro voljo in slovensko pesem.

4.3.3 Mešani zbori

Vedno je bilo in je v Zasavju največ mešanih pevskih zborov. Že pri pevskem društvu Zvon je šlo za mešano zasedbo, takšnih pa je bilo skozi leta vse do danes veliko: od dveh trenutno delujočih cerkvenih pevskih zborov, prek nekdanjih delujočih MePZ Slavček, MePZ Akademik, Komornega zbora Trbovlje in MePZ Svoboda do še vedno aktivnih MePZ Ladko Korošec, MePZ društva upokojencev Trbovlje Javor, MePZ društva Invalidov Trbovlje Rudarsko sonce in MePZ Prosavus, ki je po 30 letih spet predstavljal Zasavje na državnem tekmovanju pevskih zborov.

4.3.3.1 MePZ Slavček

Najstarejši izmed mešanih zborov, ki jih bomo predstavili, je MePZ Slavček. Zbor je od ustanovitve v decembru 1949 redno deloval dobrih šestdeset let. Umetniško vodenje zbora je bilo v času delovanja zaupano več dirigentom, nedvomno pa je zbor oblikovala družina Skrinar. Jože Skrinar in hči Ida Virt, strokovni vodji, sta zbor vodila skupno 57 let, vmes pa so v kratkih obdobjih zbor vodili še Milko Škoberne, Tomo Šopov in Igor Lavrič.

MePZ Slavček je svoj program posvetil ohranjanju slovenske kulturne dediščine ter pesmi, ki je izhajala iz rudarsko-industrijskega okolja in dajala poudarek delavski, socialni in borbeni pesmi. Osnova njihovih programov je bila vedno ljudska pesem. Na njihovih programskih listih je bilo vedno moč najti zelo raznolike skladbe, od renesanse, klasicizma in romantike do moderne glasbe. V zborovski literaturi so z veseljem pogledali tudi prek meja. Zbor je bil ponosen na izvedbo oper in operet »Pri belem konjičku«, »Gorenjski

slavček« in »Tremerski dukat«, ki jih je izvajal kot prvi amaterski zbor na področju Jugoslavije.

Redni letni koncert so bila njihova osnovna pevska naloga vseh šestdeset let, pogosto pa so sodelovali tudi z drugimi zbori. Še posebej so z veseljem prepevali v domovih za starejše, po zdraviliščih, na odprtih razstavah, peli pa so tudi različnim podjetjem in zavodom ob njihovih jubilejih. Z redkimi izjemami so se vsako leto udeležili praznika *Tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični*. Sodelovali so kar dvaintridesetkrat. Vsako leto so se redno udeleževali občinskih revij pevskih zborov, udeležili pa so se tudi regijskih revij.

Zbor je navezal stike z različnimi zbori v Sloveniji in skupaj z njimi organizirali tudi celovečerne koncerte. Organizirali so npr. srečanje s pobratenimi zbori, tj. z zbori iz KUD Tacen, Revoz Novo Mesto in KUD Štefan Romih iz Črešnjevca. Ob petdesetletnici zbora leta 1999 so v mesecu maju izvedli enotedensko turnejo po Franciji, kjer so obiskali rojake v pobrateni občini Sallaumines. Nastopili so tudi v Aumetzu, rojstnemu kraju dolgoletnega dirigenta Delavske godbe Trbovlje, prof. Alojza Zupana. Novembra 2004 so nastopili na proslavi ob 200-letnici Rudnika Trbovlje-Hrastnik. MePZ Slavček je deloval v okviru kulturnega društva Svoboda center. Novembra 2002 je zbor sodeloval na slovesnosti ob 50-letnici Svobode center, maja 2003 ob 15-letnici folklorne skupine Trbovlje, v letu 2007 pa so imeli poseben večer z ostalimi sekcijami KD Svobode center.

Skozi leta so si slavčki s kakovostnim petjem ustvarjali dobro ime in gradili ponos. Svoj 60. jubilej so obeležili s svečanim koncertom 20. novembra 2009 v Delavskem domu Trbovlje. Tako kot pomanjkanje pritoka mladih pevcev pesti večino slovenskih pevskih zborov, je leto ogrozilo tudi Slavčke. Zadnji koncert so izvedli februarja v Črešnjevcu ob praznovanju 25. obletnice delovanja pobratenega mešanega zbora KUD Štefan Romih. Člani zbora so v zadnjem obdobju prejeli številna priznanja, zbor pa priznanja Zveze kulturnih društev Slovenije in Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti za njihove dosežke pri razvijanju in

ohranjanju nacionalne kulturne dediščine ter za vztrajno dolgoletno prepevanje. Zbor, ki ga je v zadnjem letu sestavljalo 30 pevcev, je uradno prenehal z delovanjem maja 2011.

Med priznanji, ki jih je zbor osvojil so Gallusova plaketa, Odlikovanje Svobod II. st., Prvojunjska nagrada občine Trbovlje in Nagrada Tončke Čeč. Omembe vredni so tudi dosežki na tekmovanjih: tri bronaste plakete *Naša pesem*, 1. mesto na tekmovanju rudarskih krajev v Velenju (samo ženska sekcija), 2. mesto na tekmovanju rudarskih krajev v Velenju (mešani zbor) in 3. mesto na radijskem tekmovanju.

4.3.3.2 MePZ Svoboda

Mešani pevski zbor Svoboda je še eden izmed trboveljskih pevskih zborov z zelo dolgo tradicijo. Zbor je februarja 1953 na pobudo profesorja Staneta Ponikvarja ustanovilo DPD Svoboda II, pod okriljem katerega zbor še vedno deluje. Pobudnik za ustanovitev Stane Ponikvar je bil tudi prvi zborovodja zbora in je zbor vodil skoraj 30 let, vse do leta 1981.

Če je za Slavčke značilno, da sta jih skozi celotno obdobje delovanja vodila samo dva dirigenta, pa se je pri vodenju MePZ Svoboda izmenjalo kar nekaj zborovodij. Za Stanetom Ponikvarjem je vodenje prevzela Helga Briner, ki ga je vodila v letih 1981-1993, njo je nasledila Alenka Ramšak v letih od 1993 do 1997, ki se je namesto je namesto zborovodje vrnila v času od 2007 do 2009. Od leta 1997 do 1998 je bila zborovodkinja Nanda Guček, nato pa v obdobju od 1998 do 2004 Barbara Bola, ki jo je nasledila njena sestra Mihaela, ki je zbor vodila do leta 2007, nato pa ponovno v letih od 2017 do 2019. V času od 2009 do 2016 je bila zborovodkinja Tina Pangeršič.

Program zbora je bil zelo raznolik: od borbenih in delavnih pesmi, preko operet, narodnih in domoljubnih do umetnih pesmi. Na programih MePZ Svoboda so se tako znašle skladbe tudi Jakoba Gallusa, Ludwiga van Beethovna, Alojza Srebotnjaka, Georga Bizeta, Giuseppe Verdija, Lojzeta Lebiča in drugih pomembnih skladateljev. V dobrih 65 letih delovanja so pevke in pevci izvedli več kot 2000 nastopov. Vsako leto so izvedli letni koncert in več gostovanj po Sloveniji in tudi po tujini. Kot soustanovitelji revije pevskih zborov iz domovine

in zamejstva »Pesem ne pozna meja«, so se vsako leto udeleževali te revij, ki so jo pripravljali sodelujoči zbori iz Slovenije, Italije, Avstrije in Madžarske. Vsako leto se je MePZ Svoboda udeležil tabora slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični. Od tekmovanj naj omenimo, da se je pevski zbor udeležil državnega tekmovanja Naša pesem v Mariboru, kjer je leta 1972 osvojil srebrno plaketo mesta Maribor.

Vsa leta je zbor imel svoje prostore v domu Svoboda, saj je tudi vsa leta deloval kot sekcija KD Svoboda Trbovlje.

Leta 2019 je MePZ Svoboda praznoval 65. obletnico delovanja, hkrati pa je bil jubilejni nastop tudi slovo. Že v letih pred tem se je zboru poznalo, da ni bilo dotoka mladih pevk in pevcev, zaradi česar je bilo čedalje težje načrtovati nastope in pripravljati nove programe. Škoda je, da sta oba trboveljska mešana pevska zbora z dolgoletno tradicijo po približno 60 letih delovanja prenehala delovati, vendar pa veseli, da na njuno mesto stopajo mlajše pevske zasedbe. (po izpovedi Toneta Nagliča avtorju dne 1. 5. 2020)

4.3.3.3 MePZ Akademik

Nekoliko mlajši pevski zbor je Akademik, ki je bil ustanovljen leta 1997, ko so se združili mladi z velikim veseljem do petja in sklepanja novih poznanstev iz vseh treh zasavskih dolin. Obenem so z ustanovitvijo zbora želeli nekako zapolniti vrzel, ki je nastala med otroškimi in mladinskim zborom ter na drugi strani odraslimi zbori. Zborovsko petje je v našem kulturnem prostoru kar nekakšna tradicija, manjkal pa je vezni člen - zbor, ki bi v svojih vrstah združil mlade, zlasti študente.

Ustanovitelji zbora so bili Blaž Rojko, Mateja Tahirovič in Ladislav Žiga Žgajnar. Blaž Rojko je bil zborovodja do leta 2004, zatem pa do razpada Urška M. Kos. Vsako leto obstoja so pripravili letni koncert in dva do tri božične koncerte. Na ravni občine so sodelovali pri večini občinskih prireditev: ob kulturnem prazniku, občinskem prazniku, ob praznovanju večjih obletnic, na priložnostnih nastopih v domovih za starejše, na odprtjih likovnih razstav in dobrodelnih koncertih. Dvakrat so sodelovali na zasavskem uličnem festivalu *Mat Kultura*.

Gostovali so tudi po drugih krajih v Zasavju in širom po Sloveniji. Večkrat so nastopili na reviji »Pesem pomladi« v Bočni v Savinjski dolini, na reviji študentskih pevskih zborov v Ljubljani ter v Trbovljah. Zbor je imel širok repertoar pesmi, tako domačih kot tujih avtorjev.

Njihov prvi nastop je bil 5. junija 1998 v gledališki dvorani Delavskega doma Trbovlje, v goste pa so na celovečerni koncert povabili še MPZ Zarja. Ta je nastopil z devetimi pesmimi, Akademik pa z desetimi, oba zbora pa je takrat vodil Blaž Rojko.

K prepoznavnosti je pripomogla tudi predstavitev v oddaji »Slovenska zborovska glasba po izbiri poslušalcev«, ki je bila predvajana na Radiu Slovenija. Leta 2002 so posneli tudi zgoščenko *Akademik Akademix*.

Vsa leta so uspešno izbrane pesmi predstavljali na občinski reviji pevskih zborov, zaradi dobrih strokovnih ocen pa so se nekajkrat udeležili tudi regijskega tekmovanja.

Nastopili so tudi v tujini, npr. v Italiji (Opčine pri Trstu, 1999), Franciji (Freyming-Merlebach, Aumetz in Sallauimnes, 2000), Avstriji (Dunaj, 2001), pri naših zamejskih Slovencih ter na tekmovanju v Češkem Olomucu (2003), kjer so prejeli srebrno priznanje.

Zbor se je predstavil na koncertu 1. 12. 2007, kjer je obeležil 10-letno delovanje, zatem pa je prenehal z delom.

4.3.3.4 Komorni zbor Trbovlje

Približno v istem obdobju kot Akademik je delovala tudi mladinska vokalna skupina Jeruzalem pod vodstvom Barbare Bola, ki so jo sestavljali mladi pevci iz župnije sv. Martina v Trbovljah. Izvajali so tako klasično sakralno glasbo, kot tudi posvetno in ljudsko glasbo. Med drugim je Jeruzalem nastopil v letu 2001 na festivalu slovenske cerkvene glasbe na Cerkljah na Gorenjskem, kjer so strokovnjaki njegov nastop zelo dobro ocenili. V letu 2001 pa je zasedba nehala delovati.

Ob zaključku delovanja Akademika se je tako pod vodstvom Gregorja Špajzerja zbralo nekaj nekdanjih pevcev Akademika in nekaj nekdanjih pevcev Jeruzalema, ki so pogrešali

glasbeno ustvarjanje. Na prvem sestanku v začetku leta 2009, ki je bil v godbenem domu v Trbovljah, so se dogovorili, da bodo ustanovili novo zbor, Komorni zbor Trbovlje. Prvič je zbor nastopil na občinski reviji v Delavskem domu v Trbovljah, ocenjevalec pa ocenil, da izpolnjuje pogoje za t. i. regijski nivo. Komorni zbor Trbovlje je tako že novembra 2009 nastopil na Regijskem tekmovanju pevskih zborov osrednje Slovenije v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano. Osvojil je bronasto priznanje. Že sredi leta 2009 se je Komorni zbor Trbovlje tudi formalno organiziral, saj je skupaj z Zasavskim godalnim orkestrom Poco Meno Mosso ustanovil Pevsko-godalno društvo Trbovlje, katerega predsednica je postala Vanja Prevolnik. Največji uspeh Komornega zbora Trbovlje je 2. mesto na Sozvočenjih osrednjeslovenske regije iz novembra 2010, novembra naslednje leto pa je zbor osvojil srebrno plaketo na Regijskem tekmovanju pevskih zborov osrednjeslovenske regije. Zaradi kadrovskih težav in različnih pogledov na prihodnost je Komorni zbor Trbovlje ob koncu leta 2013, kmalu po koncertu ob 120-letnici zborovskega petja v Trbovljah, prenehal delovati. Komorni zbor Trbovlje je štel med 20 in 25 člani, zasedba pa je bila najbolj številčna na Sozvočenjih leta 2010, kjer je zbor sestavljalo več kot 30 članov. V zvezi s Komornim zborom Trbovlje je potrebno omeniti še, da je za zbor skladatelj Damijan Močnik napisal noviteto *Nebo, nebo* na besedilo Josipa Murna Aleksandrova. Zbor je skladbo prvič izvedel na Sozvočenjih 17. 11. 2012 v Viteški dvorani v Brežicah. (po pripovedovanju Gregorja Špajzerja avtorju dne 28. 4. 2020)

4.3.3.5 MePZ Prosavus

Dva meseca po koncu delovanja Vokalne skupine Uosm, 17. 3. 2017, sta si Gregor Špajzer, nekdanji zborovodja Komornega zbora Trbovlje, in Aljaž Bastič, umetniški vodja Vokalne skupine Uosm, izmenjala elektronski sporočili, v katerih sta soglašala, da bi v Zasavju bilo potrebno ustanoviti neko kakovostno vokalno zasedbo. Čez nekaj dni sta se dobila na kavi in na tem srečanju v grobem izdelala nekaj tez, na katerih naj bi bil zgrajen nov pevski sestav. Predvsem je bila najpomembnejša ta, da bi šlo za nekoliko večji vokalni sestav, ki bi pokrival območje celotnega Zasavja. Začetek delovanja je bil načrtovan za

september 2017. Po tem prvem srečanju se je načrtoval ustanovitveni odbor, v katerem so bili še Eva Amon, Damijan Arnšek in Simon Prašnikar. V maju 2017 so bile razpisane avdicije, ki se jih je udeležilo približno 50 kandidatk in kandidatov, kar je bilo precej nad pričakovanji. Posebej je bilo razveseljivo dejstvo, da so bili kandidati iz vseh 3 zasavskih občin.

6. 8. 2017 so se tako pevke in pevci zbrali na prvi celodnevni vaji v Slavčkovi sobi Delavskega doma Trbovlje. Po uvodnih pozdravnih besedah in opevanju je bil led prebit s slovensko zborovsko klasiko Lipa zelenela je, ki je bila sicer tudi sestavni del avdicije. Če je bilo vse drugo za ustanovitev in delovanje zbora pripravljeno že v maju 2017, pa novi zasavski zbor še v oktobru 2017 še ni imel imena. Po neki vaji je prišel do predsednika Gregorja Špajzerja in zborovodje Aljaža Bastiča tenorist Robert Camplin in rekel, da ima ime za zbor. Rekel je, da naj se zbor imenuje Prosavus in svoj predlog tudi razložil: »pro« bi lahko pomenilo »za«, »savus« pa »Sava«. Čeprav »Prosavus« ni latinski prevod besede Zasavje, pa je bilo večini pevk in pevcev ime všeč. Z resnim delom in zagnanostjo je Prosavus v dveh mesecih zelo dobro izdelal program za nastop na Regijskem tekmovanju, ki je bilo tisto leto v Zagorju ob Savi. Žirija je zboru dodelila izjemnih 87 točk, kar je pomenilo zlato plaketo. Poleg tega pa je komisija zboru podelila še več izjemnih priznanj: za najboljšo zasedbo, ki se prvič udeležuje Regijskega tekmovanja, za obetaven mešani zbor, za najboljšo izvedbo slovenske ljudske pesmi (Kje so tiste stezice v priredbi Hilarija Lavrenčiča), zborovodja Aljaž Bastič pa je prejel priznanje za obetavnega zborovodjo. Na podlagi tega rezultata je bil Prosavus kot prvi zasavski zbor izbran za sodelovanje na državnem tekmovanju pevskih zborov Naša pesem 2018 v Mariboru.

Po dobrih 8 mesecih delovanja je zbor na naši pesmi prejel v močni konkurenci 79 točk in bronasto priznanje, zborovodja pa nagrado za perspektivnega zborovodjo. Na regijski pevski reviji Sozvočenja 2018 v Trbovljah, je Prosavus osvojil nagrado za najbolj perspektivno zasedbo osrednjeslovenske regije. V juniju 2019 se je Prosavus prvič udeležil mednarodnega tekmovanja in na tekmovanju Zlatna lipa v Tuheljskih toplicah osvojil

največje število točk in se tako uvrstil tekmovanje za veliko nagrado. 30. novembra 2019 je Prosavus prejel do zdaj najvišjo nagrado, saj je na Regijskem tekmovanju pevskih zborov v Kočevju osvojil 90 točk in s tem zlato plaketo z odliko. V letu 2020 bo tako Prosavus že drugič nastopil na državnem tekmovanju pevskih zborov Naša pesem v Mariboru.

Poleg vseh teh nastopov na prireditvah tekmovalnega značaja je Prosavus v vsakem letu svojega delovanja izvedel še več različnih nastopov, tako samostojnih (letni koncert, koncerti v okviru različnih festivalov) kot tudi v povezavi z drugimi društvi.

Jeseni 2018 je Prosavus gostoval v srbskih občinah, ki so pobratene z zasavskimi občinami (Hrastnik – Raška, Zagorje ob Savi – Aleksinac, Trbovlje – Lazarevac). (po pripovedovanju Gregorja Špajzerja avtorju dne 28. 4. 2020)

4.3.4 Manjše vokalne skupine

Vzporedno z mladinskimi, otroškimi, mešanimi, ženskimi in moškimi zbori so v Zasavju delovale in še vedno delujejo manjše vokalne skupine. V preteklosti je na tem območju deloval na primer Trboveljski oktet in moška vokalna skupina Katarinski fantje, ki je delovala v Čečah, pa tudi mladinska vokalna skupina Uosm, ki je prenehala z delovanjem l. 2017. Danes v naših krajih deluje ženska vokalna skupina Plavica, ki deluje že več kot 20 let, moška vokalna skupina Un's Trboul, ki se lahko v svojem šestnajstletnem delovanju pohvali z izdajo zgoščenke, Zagorski oktet, ki je znan po celi Sloveniji in ženska vokalna skupina Iris iz Izlaka, katero uspešno vodi že peto leto vodi Blaž Rojko. Manj pevcev ne pomeni nujno tudi slabše kvalitete, zato je manjših vokalnih skupin na tem območju že od nekdaj veliko, zaradi česar pa bomo predstavili le najpomembnejše.

4.3.4.1 Vokalna skupina Iris

Na pobudo izlaškega župnika Janeza Mikliča je bila skupina ustanovljena novembra 1999, takrat so se dekleta zbrala pod imenom Odmev. Prvič so skupaj zapele za božič v

izlaški cerkvi. Umetniški vodja takrat je bil organist, Igor Razpotnik. Po prvih nastopih v okoliških cerkvah so bile kmalu vabljeni tudi na različne druge prireditve. Prvi večji koncert so izpeljale v kapeli na Medijskem gradu na Izlakah.

Ob tretji obletnici skupnega prepevanja so priredile prvi samostojni koncert. S pomočjo donatorjev so se stilsko prenovile in tudi spremenile ime skupine, ki je v veljavi še danes.

Od začetkov delovanja vokalne skupine Iris, je lansko jesen minilo 19 let delovanja. Nastopajo v bližnji in tudi malo bolj oddaljeni okolici. V goste so vabljeni ob zelo različnih dogodkih.

Prepevajo na porokah, na otvoritvah različnih razstav, v počastitev različnih praznikov na občinski in krajevni ravni, vsako leto pa tudi na revijah odraslih pevskih zborov. S svojim pevskim programom so nastopale tudi v cerkvah. Z ubranim petjem so mnogokrat razveselile stanovalce doma starejših krajanov Polde Eberl - Jamski na Izlakah. S pevskimi nastopi so sodelovale v okviru občine Zagorje ob Savi, predstavile pa so se tudi izven meja naše občine. Med drugim so izvedle tudi pevski nastop v Nordijskem centru v Planici.

Pri organizaciji samostojnih koncertov so vedno združile moči in vsaka izmed njih je prispevala svoj kamenček v celoto mozaika. Rezultat so bili uspešni kulturni dogodki in koncerti, ki se jih veselijo in spominjajo še dolgo potem, ko so že za njimi. V tem času se je zamenjalo kar nekaj članic. Na pevske vaje pevke prihajajo iz Trbovelj, Izlak in Zagorja. Zberejo se v prostorih glasbene šole v Zagorju in nato se dve uri ubrano petje sliši po celem Cankarjevem trgu.

Vokalna skupina Iris je v letu 2019 praznovala dvajseto leto delovanja. V tem času se je zamenjalo kar nekaj pevk in tudi zborovodij. Od septembra 2016 je umetniški vodja Vokalne skupine Iris Blaž Rojko. Pred njim so bile umetniške vodje Tadeja Kreča, Tadeja Nimac in Bojana Burja.

Maja 2019 so bili na omenjeni Območni reviji na predlog strokovne sodelavke gospe Danice Pirečnik predlagani za nastop na regijskem nivoju. Tako so se novembra 2019 z zahtevnim pevskim programom predstavili na Regijskem tekmovanju odraslih pevskih zasedb, ki je potekalo v Kulturnem centru v Kočevju in na njihovo veliko veselje prejele zlato priznanje.

Slika 6: Vokalna skupina Iris

Konec leta 2019 je bilo v društvu včlanjenih 16 članic. V letu 2011, so ob kulturnem prazniku na slavnostni akademiji v kulturnem centru delavskega doma v Zagorju prejele priznanje dr. Slavka Gruma za dosežke na kulturno umetniškem področju.

Med pogovorom z Blažem je rekel, da je v prvem letu svojega prevzema skupine pripeljal skupino na regijski nivo, saj je prej delovala bolj v okviru Zagorske občine, sedaj pa v celem Zasavju. Povedal nam je, da naj bi letos imeli 9.5. koncert, ki bi obeleževal 20-letnico zbora. Ko smo ga vprašali, kakšni cilji vokalne skupine Iris je rekel, da namerava z njimi delati naprej, tako napredovati ter se udeleževati tekmovanj, saj meni, da so tekmovanja nekaj, s čimer se pokaže trdo delo, ne le nekaj za kar se trdo dela. Noče pa, da sodelujejo le na tekmovanjih v naši regiji, ampak po celi državi in celo po tujini. (Po izpovedi Blaža Rojka avtorju dne 1. 5. 2020 in Irene Hudi dne 4. 5. 2020)

4.3.4.2 Zagorski oktet

Na drugem koncu Zasavja je že nekaj let pred vokalno skupino Iris, začel z delovanjem Zagorski oktet, še pred njim pa je v Zagorju deloval Zagorski moški sekstet, ki ga je vodil Ivan Simončič. Nekaj let je obstajal tudi mlajši mešani kvintet, ki pa ga je vodil Tomo Brezovar. V sedemdesetih letih pa sta obe manjši skupini prenehali delovati, zaradi različnih razlogov. Pojavljati pa se je začela moška skupina pevcev, ki je izšla iz cerkvenega zbora. Zgodovina Zagorskega okteta se začne leta 1975, ko je manjša skupina moških

pevcev začela načrtovati manjšo ter močno vokalno skupino, ki bi bila veliko bolj fleksibilna kot večji pevski zbori. Ta ideja se je uresničila decembra leta 1977, ko so zagorskemu odboru DPD Svobode ustanovitelji pisno sporočili, da so ustanovili oktet. Ustanovitelji okteta so bili: Tomo Brezovar, Rihard Majcen, Lado Ravnikar, Alojz Mikuž, te pa so v oktet povabili še Toneta Feleta, Janeza Celestina, Fredija Baloha in Staneta Škrbca. Umetniško vodstvo je bil sprva zaupano Rihardu Majcnu, za organizacijo pa je skrbel Stane Škrbec. Oktet sprva ni imel niti vadbenega prostora, to je opazil tudi takratni predsednik zagorskega pihalnega orkestra Vladimir Kojnik, ki je pevcev v uporabo ponudil prostore Godbenega doma. Riko Majcen je oktet zapustil leta 1978 zaradi obveznosti, vodstvo pa je tega leta prevzel Emil Krečan, ki je bil glasbeno akademsko izobražen. Eden prvih večjih nastopov okteta je bil leta 1979, na katerem so priredili nastop v zagorskem Delavskem domu. Leta 1980 so se v oktetu zamenjali nekateri člani. Janeza Celestina je nadomestil Zdravko Jenko, Alojza Mikluža pa Alojz Prvinšek. Predsednik okteta pa je postal Polde Drobne. Istega leta je oktet gostoval v Omišu. V naslednjih letih je sledilo še mnogo drugih gostovanj. Leta 1987 je oktet praznoval prvi okrogli jubilej, ki pa je bil zavrt v žalost, zaradi smrti gospoda Riharda Beuermanna, ki je oktet vodil prejšnjih pet let. Oktet je leta 1988 dobil novo predsednico Blanko Benko. Leta 1992 je oktet izdal lastno kaseto, pet let kasneje pa ob dvajseti obletnici obstoja izdal zgoščenko. Oktet je v svojih letih delovanja prejel tudi mnogo plaket in priznanj, denimo plaketa dr. Slavka Gruma, priznanje zasavske pevske skupnosti, priznanje rudarskega okteta Velenje, grb mesta Omiš in še mnoge druge. Leta 2004 je bil kot edini evropski oktet na mednarodni festival v Bilbau v Španiji. Oktet je prejel tudi srebrno priznanje občine Zagorje ob Savi. Oktet je danes pod strokovnim vodstvom Urške M. Luzar, predsednik okteta pa je Ivan Janez Pavšek. (Po pripovedovanju Aleša Razpotnika avtorju dne 2. 5. 2020)

4.3.4.3 Vokalna skupina Uosm

Vokalna skupina Uosm je mešana pevska zasedba, ki je delovala od septembra 2012 do januarja 2017. Ves čas je skupino sestavljalo 8 pevcev, dva na vsakem glasu. Uosm je bil

ustanovljen septembra 2012, ideja o ustanovitvi te zasedbe pa sega še v nekaj let pred tem, ko je nekaj gimnazijcev na čelu z Aljažem Bastičem razmišljalo o ustanovitvi nekakšne vokalne skupine ali pa manjšega pevskega zbora, ki bi dopolnjeval pevske aktivnosti gimnazijskega zbora. Bastič se je tako s somišljenci nekajkrat po pouku dobil v večnamenskem prostoru, kjer so se naučili pesem »Dajte, dajte«. Iz te moke sicer ni bilo kruha, ustanovili niso ničesar, vendar pa je ostala želja, volja in ideja o vokalni skupini. Šele kakšno leto kasneje se je nekaj prijateljev, ki so nekoč prepevali v zboru GESŠ, a so že maturirali, dobilo na pijači in med drugim razglabljalo o ustanovitvi nove vokalne skupine. V želji po petju zahtevnejšega programa in tudi po druženju so septembra 2012 vokalno zasedbo dejansko ustanovili. Ustanoviteljev je bilo kar nekaj, Aljaž Bastič pa je prevzel vodenje zasedbe kot neformalni umetniški vodja. V prvi zasedbi vokalne skupine Uosm so prepevali Aljaž Bastič, Žan Rojko (katerega je kasneje zamenjal Martin Lenart Štrovs), Eva Amon, Kim Žekar (katero je leta 2013 zamenjala Brina Dragar), Barbara Kadunc, Maruša Borovšak, Črt Dragar in Luka Jazbinšek, ki pa je zasedbo zapustil že po dobrih dveh mesecih. Na njegovo mesto je prišel Rok Hvala. Prvi nastop Vokalne skupine Uosm je bil že po slabih 3 mesecih vaj, na zaključnem koncertu projekta GESŠ Rute nas povezujejo, 1. decembra 2012.

Skupina sprva ni imela posebnih planov. Želeli so le prepevati, se družiti in učiti se novih pesmi. Program vokalne skupine je bil kar raznolik. Prepevali so pesmi različnih žanrov: ljudske, zabavne in klasičen in takšen program so bolj ali manj imeli vseh 5 let delovanja, da je bilo tako za poslušalce kot tudi za pevce nekaj. Posluževali so se pesmi in priredb, ki so bile napisane za njihovo zasedbo 8 pevcev in so zazvene tudi v manjši vokalni skupini. Čeprav so člani ves čas razmišljali o razširitvi zasedbe na 12 ali še več pevcev, se to nikoli ni zgodilo in je vedno ostalo pri le 8 pevcih.

Željo o razširitvi vokalne skupine so imeli, ker so večkrat morali odpovedati nastope ali koncerte, saj je manjkal kakšen član, kar pa se pri osemčlanski zasedbi zelo pozna. Kljub

temu so prepevali na priložnostnih nastopih in koncertih, ki jih sprva ni bilo veliko, vsako leto pa so pripravili tudi letni koncert. Pri skupini se je poznalo, da ni imela nobenega organizacijskega organa ali predsednika, kar je sicer v pevskih zasedbah tako nujno kot umetniško vodstvo. Ta primanjkljaj je večkrat povzročil tudi nejevoljo pred koncerti.

Kljub tej nejevolji je Uosm dosegla tudi nekaj uspehov. Bili so srebrni na regijskem tekmovanju pevskih zborov, udeleževali pa so se tudi območnih revij ter v letih 2014 in 2016 priredili letni koncert. V zasedbi je bila na začetku tudi želja, da bi se na tekmovanja podali večkrat, a je le-ta kasneje pri nekaterih članih splahnela, kar pa je posledično zasedbo tudi razdvojilo.

Med njihove pomembnejše nastope in koncerte sodi tudi nastop na Nedeljskem POPoldnevu Komornega zbora Trbovlje, nastop na prireditvi ob 120. obletnici zborovskega petja v Trbovljah, nastop na Aninem večeru v Leskovcu pri Krškem, nastop v GŠ Brežice, nastop na občinski proslavi ob Slovenskem kulturnem prazniku ter poslednji nastop zasedbe, poslovilni koncert, ki je bil 7. januarja 2017 v Delavskem domu Trbovlje.

S poslovilnim koncertom januarja 2017 je Vokalna skupina Uosm zaključila s svojim delovanjem, čeprav je odločitev za to padla že spomladi 2016. Razlogov za prenehanje delovanja je bilo več – od osebnih nesporazumov, različnih interesov članov skupine, ki se je kazala v različnih ciljih in v želji po petju različnega programa, do umetniških razhajanj in različnih temperamentov, poleg tega pa je nekaterim članom tudi primanjkovalo časa za Uosm, v zadnjem obdobju pa je bila prisotna na vajah tudi nejevolja zaradi odsotnosti posameznikov na vajah. Pobudo za razhod je dal Aljaž Bastič, ostali člani pa so se z njim bolj ali manj strinjali, dasiravno so bile želje, pobude in ideje, da bi kljub vsemu poskušali nadaljevati. Z željo, da bi Uosm ohranili v lepem spominu, so člani skupine organizirali poslovilni koncert, ki ga je v Delavskem domu v Trbovljah obiskali lepo število poslušalcev. Za to priložnost je vokalna skupina izdala tudi zgoščenko, posneto konec leta 2016, ki so jo poslušalci po poslovilnem koncertu s prostovoljnimi prispevki lahko kupili in še tudi po

razpadu Vokalne skupine Uosm uživali v njeni glasbi. (Po pripovedovanju Aljaža Bastiča avtorju dne 5. 5. 2020)

5. Razprava in zaključek

Rezultati pisanja te avtentične naloge je zagotovo mnogo boljše razumevanje glasbenih skupin na naših tleh. Poleg boljšega razumevanja teh skupin pa vsi avtorji razumemo tudi razvijanje kulture. Začetki skoraj vseh glasbenih skupin in organizacij so bili ustvarjeni zaradi rudnika. Menimo, da je imela kultura in vključevanje v njo v tistem času večji pomen kot danes. Že z nastankom zagorske godbe lahko opazimo, da so se ji sprva priključevali rudarji kateri sploh niso znali igrati na inštrumente. Sposobni in potrpežljivi učitelji pa so to spremenili in nove godbenike naučili novih veščin glasbe. Sodelovanje v katerem koli društvu je imelo včasih mnogo večji pomen. Društva so bila za ljudi vir socializacije in druženja. Če te je zanimala glasba si se pridružil pevskega zboru ali pa godbi, če te je zanimal šport si se pridružil športnemu društvu. Ko pomislimo na razlike v družbi hitro opazimo, da za socializacijo danes ni potrebno, da si član društva. Danes se lahko vsak dan socializiramo kar od doma. Moderna tehnologija nam omogoča kot njeni stvarniki pravijo enkraten način socializacije. V karanteni smo ugotovili, da socializacija prek telefona še zdaleč ni enaka pravemu stiku. Menimo, da med mladimi upada želja po vključevanju v društvih. Seveda v godbah in pevskih zbora še vedno najdemo strastne mlade glasbenike, ki uživajo s sodelovanjem v glasbi. Zdi pa se nam, da ta iskrica nekako počasi ugaša in upamo, da jo ne bodo nadomestila mrzla socialna omrežja. Kam se bo gibala zasavska glasba v prihodnosti? Zagotovo se bodo glasbene skupine še naprej neprestano razvijale in izboljševale.

6. Viri in literatura

Kukovič, R., Mi smo pa od tam doma, kjer se sonce ne smehlja – roman. URL: <https://trboveljskislavcki.weebly.com/> (citirano: 21. 3. 2020)

Savus. 2019. Trboveljski slavček v dokumentarnem filmu. URL: <https://savus.si/trboveljski-slavcek-v-dokumentarnem-filmu/> (citirano: 21. 3. 2020)

Govori.se. 2017. Fenomen mladinskega pevskega zbora Trboveljski slavček!. URL: <https://govorise.metropolitan.si/zanimivosti/fenomen-mladinskega-pevskega-zbora-trboveljski-slavcek/> (citirano: 21. 3. 2020)

Faganel, T., 2016. Zborovska glasba na Slovenskem. URL: <https://www.nasizbori.si/zborovska-glasba-na-slovenskem/> (citirano: 28. 3. 2020)

Zupan, U., Ivančič Lebar, I., Gulič, A., Pintar, A., Špajzer, G., 2003. Trboveljska rapsodija. Trbovlje, Delavska godba Trbovlje, 58, 59, 95 str.

Lenarčič, T., 1983. 80 let Delavske godbe Trbovlje. Ljubljana, Delavska godba Trbovlje, 47 str.

Sukljan, N., 2012. Godbeni zvoki : zbornik ob 40-letnici organiziranega godbeništva na Slovenskem in 15-letnici ustanovitve Zveze slovenskih godb. Ljubljana, Zveza slovenskih godb, 362 str.

Korez Korenčan, D., 2003. Čarobni zvoki slovenskih orkestrov. Ljubljana, Forma 7, 150 str.

Rozina, R., 2001, Vesna. Ko pomlad zapoje ; Zagorje 2001. Zagorje ob Savi : Občina Zagorje ob Savi

Skrinar, J., 1971. Trboveljski slavček od srca k srcu. Trbovlje: Mešani pevski zbor Slavček Svobode center Trbovlje.

Mešani pevski zbor Slavček, Moški pevski zbor Zarja in Delavska godba Trbovlje, 1972. Srečno (gramofonska plošča). Maribor: Založba Obzorja.

Frajle, P., 2013. Zgodbe knapovske godbe – 160 let Rudarske godbe Hrastnik. Hrastnik: Rudarska godba Hrastnik, zanjo Občina Hrastnik.

Planinc, M., 2020. Čudovit je ta glasbeni svet že 40 let. Dol pri Hrastniku: ŽPZ KD Svoboda Dol pri Hrastniku.

ŽPZ KD Svoboda Dol pri Hrastniku, 2020. Opis zbora (interni vir, 3. 3. 2020). Dol pri Hrastniku.

Moljk, F. 2017. Pesem jim odpira srca na stežaj. Zasavski tednik, 4, 3, str. 20.

Društvo Steklarska godba Hrastnik. Občina Hrastnik. Hrastnik: Občina Hrastnik. URL: http://hrastnik.si/zivljenje_v_hrastniku/drustva/kulturna_drustva/drustvo_steklarska_godba_hrastnik/ (citirano 30. 4. 2020).

MePZ Svoboda, 1992. Nastopi pevskega zbora 1953 - 1992 (interni vir, 3. 5. 2020). Trbovlje.

MePZ Svoboda, 2013. Nastopi pevskega zbora 1992 - 2013 (interni vir, 3. 5. 2020). Trbovlje.

7. Priloge

Priloga 1: Pesem rudarskih otrok

Priloga 2: »Doprinos« predlog za koncert

Prijatelju Šuligoju in njegovim mladim pevcem!

Pesem rudarskih otrok

Ulado Klemencič

Emil Adamič

Otožno
mf

cresc.

Mi smo pa od tam do - ma, kjer se son - ce ne sme -

mf *cresc.*

p *mf* *rit.*

lja, kjer ni tra - ti - ce ze - le - ne, kjer ni šu - mi - ce no -

p *mf* *rit.*

f *p* *allegro* *mf* *cresc. accel.*

be - ne. Tam pri nas je črni dim, čr - na fa - bri - ka pod

f *p* *mf* *allegro* *cresc. accel.*

f *mf* *f* *mf* *rit.*

njim, a pod fa - bri - ko so ro - vi, čr - ni v njih no - čl in

f *mf* *f* *mf* *rit.*

allegro *mf* *rit.*

dno - vi. O - če naš je pod ze - mljo, tam mu du - ša in te -

mf *allegro*

2

cresc.

lo ubridkih kap-ljah kr-va-vi-ta, dan na dan za nas tr-

(vezati) *cresc.*

f *p* *mf* *rit.* *f*

pi-ta, dan na dan, dan na dan, dan na dan za nas tr-pi-ta.

f *p* *mf* *rit.* *f*

KONCERT: Mladi po srcu za mlade

Pihalni orkester SVEA Zagorje:

-Rozamunda

Delavska dogba Trbovlje:

-Tra-tra-tra

-James Bond

Rudarska godba Hrastnik:

-Pozdrav Hrastniku

Steklarska godba Hrastnik:

-Židana marela

Zagorski oktet:

-Žabe

Vokalna skupina Iris:

-Ne čakaj na maj

-Na cikasta kraua

ŽPZ svoboda Dol pri Hrastniku:

-Čudovit je ta svet

MPZ Zarja:

-Vzbujenje duhov

MePZ Prosavus:

-Kje so tiste stezice?

MeMPZ GESŠ Trbovlje:

-Naj bo lep ta dan

Ali ste vedeli:

-da je najstarejši še delujoči
pevski zbor MPZ Zarja,

- zborovstvo se je v Zasavju
začelo že v 19. stoletju

-da v treh zasavskih občinah
delujejo kar štirje orkestri

